

AMASYALI SEYYİD HÜSEYİN EFENDİ VE MANZUM KASİDE-İ BÜRDE TERCÜMESİ*

SEYYİD HUSEYİN OF AMASYA AND HIS VERSIFIED TRANSLATION
OF QASIDAH AL-BURDAH

Doç. Dr. Sadık YAZAR
İstanbul Medeniyet Üniversitesi
zyazar@gmail.com

Özet

Türk kültür ve edebiyatında çok geniş ve derin yansımaları olan bazı kasideler vardır ki bunlar defalarca manzum veya mensur olarak tercüme ve şerh edilmiştir. İmâm-ı Bûsîrî'nin Kasîde-i Bürde diye meşhur olan kasidesi de, bunlar arasında yer almakta olup neredeyse tüm Müslüman milletlerin kültür ve edebiyatlarında bir şekilde yerini almıştır. Bu makalede, Kasîde-i Bürde'yi manzum olarak Türkçeye çeviren XVII. yüzyıl şairlerinden Seyyid Hüseyin'in tercümesi ele alınacaktır. Üç bölümden oluşacak olan makalenin birinci bölümünde, İmâm Bûsîrî ve kasidesi hakkında genel bir bilgi verilip onun Türk kültür ve edebiyatındaki yerine kısaca değinilecektir. İkinci bölümde, makalenin konusunu teşkil eden Kasîde-i Bürde'nin mütercimi Seyyid Hüseyin'in hayatı ve tercümesinden evvel oluşturduğu Kasîde-i Bürde mecmuası tanıtılacaktır. Son bölümde ise Seyyid Hüseyin'in tercümesinin metni, kısa bir incelemeyle birlikte verilecektir.

---

* "Üstün Başarılı Genç Bilim İnsanlarını Ödüllendirme Programı (GEBİP)" dâhilinde bu çalışmaya verdiği destekten dolayı Türkiye Bilimler Akademisi'ne (TÜBA) teşekkür ederim.

Anahtar Kelimeler: Seyyid Hüseyin el-Amasî, İmam Bûsirî, Kasîde-i Bürde, Kasîde-i Bürde Tercümesi, Kasîde-i Bürde Mecmuası.

Abstract

There are various Arabic qasides (poems) whose reflections are seen in Turkish culture and literature through translation or explanation (commentary). Imam al-Bûsirî's poem, known as "Qasidah al-Burdah" –one of the most influential poems among Muslim nations- is among these qasides. In this article, the poetic translation of the XVIIth Century poet and calligrapher Seyyid Hüseyin el-Amasî will be examined. The first part of this three-part article will give brief information about Imam al-Bûsirî's life, and mention the influence of his poems on Turkish culture and literature. In the second part Kîtibî Hâfız Seyyid Hüseyin İbn Seyyid Alî el-Amâsî's life will be presented, and brief information about his Qasidah al-Burdah's translations collection will be provided. In the last part, the translation of Seyyid Hüseyin will be analyzed briefly.

Keywords: Seyyid Hüseyin el-Amasî, Imam al-Bûsirî, al-Qasidah al-Burdah, Translation of al-Burdah, the collection of al-Burdah.

Giriş

Klasik Türk edebiyatında, defalarca manzum veya mensur olarak tercüme ve şerh edilmiş, dolayısıyla da çok geniş ve derin yansımaları olan bazı kasideler¹ vardır. İmâm-ı Bûsirî'nin *Kasîde-i Bürde* diye meşhur olan kasidesi de bunlar arasında yer almakta olup neredeyse tüm Müslüman milletlerin kültür ve edebiyatlarında bir şekilde yerini almıştır. Bu makalede, *Kasîde-i Bürde*'yi manzum olarak çeviren XVII. yüzyıl şairlerinden Seyyid Hüseyin'in tercümesi ele alınacaktır. Üç bölümden oluşacak olan

¹ Ka'b b. Züheyr'in Bânet Su'âd Kasidesi, İbnü'l-Fâriz'in Hamriyye Kasidesi, İbn Nahvî'nin Münferice Kasidesi, Mu'înüddîn Ebû Nasr Ahmed b. Abdürrezzâk et-Tantarânî'nin Tantaraniyye Kasidesi, Hızır Bey'in Nûniyye Kasidesi, Ali b. Osman el-Üşî'nin Emâlî kasidesi söz konusu kasidelerden bazılarını teşkil ederler. Bu kasidelerin şerh ve tercümeleri için bk. Yazar, 2011. Yazar'ın çalışmasından sonra, *Kasîde-i Bürde*'nin Türkçe tercüme ve şerhlerinin metinlerini neşretme noktasında birkaç çalışma yapılmıştır. Çalışmamızın asıl konusu *Kasîde-i Bürde* bibliyografyası vermek olmadığından burada birkaç çalışmaya işaret etmekle iktifa edeceğiz. bk. Sak, 2013, 2014; Ayçiçeği, 2015; İlhan, 2017.

makalenin birinci bölümünde, İmâm Bûsîrî ve kasidesi hakkında genel bir bilgi verilip onun Türk kültür ve edebiyatındaki yerine kısaca değinilecektir. İkinci bölümde, makalenin konusunu teşkil eden *Kasîde-i Bürde*'nin mütercimi Seyyid Hüseyin'in hayatı ve tercümesinden evvel oluşturduğu *Kasîde-i Bürde* mecmuası tanıtılacaktır. Son bölümde ise Seyyid Hüseyin'in tercümesinin metni, kısa bir incelemeyle birlikte verilecektir.

1. İmâm Bûsîrî ve Kasîde-i Bürde

Kasîde-i Bürde yazarı Bûsîrî'nin tam adı Muhammed b. Sa'îd b. Hammâd b. Muhsin b. Abdullah b. Hayyân b. Sanhac b. Mellâl es-Senhâcî el-Bûsîrî'dir. Lakabı Şerefüddîn, künyesi Ebu Abdullâh'tır. Babasının köyüne nisbetle Bûsîrî diye meşhur olan şair, 608/1212 yılının Şevvâl ayının birinde Behnesâ şehrindeki yerleşim merkezlerinden Bahşîm'de doğdu. Delâs veya Bûsîr'de büyüüp yetiştiği rivayet edilmektedir. Hayatını kâtiplik, mübâşirlik, mutasarrıflık, hattatlık, küttâb hocalığı gibi görevlerle kazanan şairin ölüm tarihi kesin olarak bilinmemekle birlikte 696/1297 veya 697/1293 tarihi bilim adamlarınca en yakın tahmin olarak kabul edilmektedir (Sezer, 1985, 33; Şahin, 1997: 30-33; Kaya, 1992: 468-70).

Küçük yaştan itibaren İslamî ilimler ile Arap dili ve edebiyatı hakkında eğitim alan şairin Şâfiî mezhebine mensup olup Şazeliyye tarikatına bağlı olduğu bildirilmektedir. İmam-ı Bûsîrî'nin şiirleri genel olarak, Hz. Peygamber ve devlet büyüklerine yazılan medhiyeler ile Hristiyan ve Yahudilere yazılan reddiyelerden oluşmaktadır (Kineene, 2004: 83-90).

Şairin tüm Müslüman milletlerin kültür ve edebiyatlarında iz bırakan kasidesi ise *Kasîde-i Bürde* (Bür'e) isimli eseridir. *Kasîde-i Bürde* olarak meşhur olan bu şiirin asıl ismi *el-Kevâkibü'd-Dürriyye fi Medhi Hayri'l-Beriyye*'dir. İsmail Hakkı Sezer, muhtelif sebeplerden ötürü kasideye *Bür'e*, *Bürdiyye*, *Büreyde*, *Kasîdetü's-Şedâid* vb. isimlerin de verildiğini söylemektedir.²

² Bahsi geçen bu isimlendirmelerin sebepleri Sezer tarafından tafsilatlı bir şekilde anlatılmıştır. bk. Sezer, 1985: 189-97.

Aruzun “müstef’ilün fâ’ilün müstef’ilün fe’ilün” kalıbıyla yazılan Kasîde-i Bürde, 160 beyitten müteşekkil olup, şair tarafından belirgin bir şekilde bölümlere ayrılmamış olmasına rağmen, onu şerh edenler ve üzerinde çalışanlarca genelde on bölüm halinde ele alınmıştır (Şahin, 1997: 47-49).

Kasîde-i Bürde’nin yazılış sebebi ise şairin, Hz. Peygamber’i gördüğü bir rüyasına dayanmaktadır. Bu rüya Kasîde-i Bürde’nin birçok şerhinin başında İmâm Bûsîrî’nin ağzından anlatılmaktadır (Sezer, 1985: 193).

İmam Bûsîrî’nin Bürde’si, muhtelif milletlerin kültür ve edebiyatlarında farklı şekillerde etkili olmuş nadir şiirlerden birisidir. Kaside-i Bürde’nin bu etkisi farklı bir çalışmanın konusu olacak kadar geniş olmakla beraber burada bazı araştırmacıların (İsmail Hakkı Sezer, Said İbn Ahraş ve Muhammed Bûzine) çalışmalarından hareketle Bürde’nin edebî anlamdaki etkisi üzerinde kısaca bilgi verilecektir. Kasîde-i Bürde; Arap, Fars ve Türk gibi farklı milletlerden olan birçok âlim ve şair tarafından Arapça şerh edilmiştir. Bununla birlikte çok sayıda tahmisleri, tesbî’, tetsî’, ta’şîr ve taştîrleri yapıldığı gibi esere nazireler de yazılmıştır.³

Kasîde-i Bürde Arapça’nın dışında Fars dilinde de fazlaca şerh ve tercüme edilmiştir. H. İbrahim Şener, Bürde’nin 8 Farsça şerh ve tercümesine ulaştığını ifade etmektedir (Şener, 1995: 50).

Bürde o kadar meşhur olmuştur ki neredeyse tüm Müslüman milletlerin dillerine tercüme edilmiştir: Farsça, Türkçe, Urduca, Peştuca, Pencapça, Malayca vd. Bürde aynı zamanda, İngilizce, Almanca, İtalyanca, Fransızca ve İspanyolca gibi birçok Avrupa diline de tercüme edilmiştir (Lubis, 1983: 6).

³ Kasîde-i Bürde kaynaklı Arapça eserlerin sağlıklı bir listesi elimizde bulunmamakla birlikte, İ. Hakkı Sezer’in verdiği sayısal veriler Kasîde-i Bürde’nin etkisini göstermesi bakımından önemlidir. Buna göre, Kasîde-i Bürde’nin Arapça 75 şerhi, 115 tahmisi, 20 taştîri, 10 tesbî’i, 6 naziresi ile birer tetsî’ ve ta’şîri vardır. bk. Sezer, 1985: 207-234. Kasîde-i Bürde kaynaklı Arapça eserler için şu kaynaklara da müracaat edilebilir: Buzeyne, 1994; İbnü’l-Ahreş, 1998.

Bürde'nin ne kadar meşhur olduğunu; ilmihal kitapları, manzum sözlükler ve Süleyman Çelebi'nin mevlidi gibi daha çok temel kaynakların tercüme edildiği *alhamiyado*⁴ edebiyatında yerini almasından da anlaşılmaktadır. Bu durum için, akademisyen Yorgos Dedes'in şu an üzerinde çalıştığı Arap harfli Rumca Kaside-i Bürde tercümesi⁵ güzel bir örnek olmakla kalmaz, aynı zamanda diğer Balkan dillerinde de böyle çalışmaların olabileceğinin ipuçlarını verir.

Kasîde-i Bürde, yukarıda bahsedildiği gibi birçok milletin kültür ve edebiyatında etkili olduğu gibi, Hz. Peygamber'e derin bir sevgi ile bağlı olan Türklerin kültür ve edebiyatlarında da geniş yankı bulmuştur. Şifa vermesi umuduyla icazet sahibi imamlar tarafından hastalara okunması, bazı özel günlerde camilerde makamla kıraat edilmesi, medreselerde ders olarak okutulması yanında⁶; hat, *katı*⁷ ve tezhib gibi Türk-İslam sanatları ve Türk musikisine de yansımıştır. Manzum veya mensur olarak şerh, tercüme; tahmîs ve tesbî' edilmesi yoluyla da Türk edebiyatında geniş bir şekilde yer almıştır. Ebubekir Sıddık Şahin ve Sadık Yazar'ın çalışmalarına göre; Bürde'nin yirmiye yakın Türkçe şerhi, otuz dolayında da Türkçe tercümesi vardır ki bu tercümelerin çoğu manzumdur (Şahin, 1997; Yazar, 2011).

⁴Terim olarak Alhamiyado (İspanyolca alyamiyado) "Arap olmayan, Arap'tan gayri olan" anlamındaki al-agamiyya sözcüğünden türetilmiştir. Aslında bu sözcükle İber Yarımadası'nın Arap iktidarında bulunduğu dönemde o topraklarda kullanılmış Romen dilini ifade eder. Daha sonra Romen diliyle ve Arap harfleriyle kaleme alınmış edebî ürünlere Alhamiyado adı verilmiştir. Alhemiyado edebiyatı hakkında daha tafsilatlı bilgi için bk. Dedes, 2000: 83-98; Nametak, 2006: 586-591.

⁵ Bu tercümeden bizi haberdar edip incelememiz için bize bu tercümenin bir kopyasını veren Yorgos Dedes'e burada teşekkür etmek istiyorum. Söz konusu tercümenin nüshası, Atatürk Kitaplığı'nda, Muallim Cevdet yazmaları arasında K. 212 numarada yer almaktadır.

⁶ Bunların detayları için bk. Şahin, 1997: 54-58.

⁷ Kaside-i Bürde'nin hat ve katı' sanatındaki yeri hakkında daha fazla bilgi için bk. Şahin, 1997: 59-63. Bürde'nin hat sanatındaki işlenişine örnek olarak; Süleymaniye Kütüphanesi / Ayasofya Koleksiyonu'ndaki 516, 3393, 4168 numaralı nüshalara; katı' sanatındaki örnekleri için de Süleymaniye Kütüphanesi / Ayasofya Koleksiyonu 4170 ve Bâyezîd Devlet Kütüphanesi'ndeki 3462 ve 9279 numaralı nüshalara bakılabilir.

2. Seyyid Hüseyin'in Hayatı ve Eserlerine Dair⁸

Bu makaleye konu olan Kasîde-i Bürde tercümesinin nazımı, eldeki mevcut eserlerinde kendisini Seyyid Hüseyin ibn Seyyid Alî el-Amasî olarak okuyucuya takdim etmektedir. Hayatı hakkında gerek şair gerekse de hattatlarla ilgili klâsik biyografik kaynaklarda herhangi bir bilgiye tesadüf edilememiştir. *Seyyid Hüseyin* ile birlikte *Hüseyinî* mahlasını da kullanan şair/nazımın tanıtan müellif/derleyici/şair kimliği dışında hattat ve muarrif olarak da bilindiği tespit edilmiştir. Hz. Peygamber'in soyundan gelen Seyyid Hüseyin'in Amasya'da doğup hayatının büyük bir kısmını İstanbul'da geçirdiği anlaşılmaktadır. Eldeki eserlerinde Osmanlı sultanlarından Sultân İbrahim'in övgüsüne yer veren yazarın XVII. yüzyılın başında doğduğunu tahmin etmekteyiz. Ölüm tarihine dair elde bilimiz bulunmamaktadır; ancak Kasîde-i Bürde tercümesi ile *Du'ânâme-i Pâdişâh-ı Rûy-i Zemîn* isimli eserlerini yazdığı 1050/1640-41'de hayatta olduğu kesindir. Şairin, hayatını Sultân Bâyezîd Câmî'i'nde mu'arriflik yaparak kazandığı anlaşılmaktadır.

150

Seyyid Hüseyin'in tespit edilebilen üç eseri bulunmaktadır. Kasîde-i Bürde tercümesi dışındaki iki eserini şu şekilde tanıtmak mümkündür:

2.1. Cerîde (Kasîde-i Bürde Mecnû'ası)⁹

Seyyid Hüseyin'in bu eseri, Kasîde-i Bürde¹⁰'nin bazı tahmis ve tercümelerini bir araya toplayan bir mecmuadır. Yazma eser

⁸ Seyyid Hüseyin'in hayatı ve eserlerine dair yakın zamanda bir makale yayımlanmıştır. Burada verilecek bilgiler bu makaledeki bilgilerin özetinden öteye gitmeyecektir. bk. Yazar, 2018.

⁹ Seyyid Hüseyin'in bu derlemesi, 2008 yılında İngiltere'nin Oxford şehrinde düzenlenen *30th Conference of Melcom* başlıklı bir sempozyumda, "A manuscript containing selected translations of Qaside-i Burde" başlıklı bir bildiri ile tanıtılmış olup burada verilmiş bilgiler büyük ölçüde bu bildiri metninden özetlenmiştir.

¹⁰ Kasîde-i Bürde denince öncelikle İmâm-ı Bûsîrî'nin Hz. Peygamber'in övgüsünde kaleme aldığı kaside akla gelmekte ise de Ka'b b. Zühayr'in kaleme alıp Hz. Peygamber'e bizzat okuduğu, karşılığında Hz. Peygamber'in kendisine hırkasını (bürde) hediye ettiği ve Bûsîrî'nin kasidesinden tefrik etmek için

kütüphanelerinde 10'u aşkın nüshası bulunan bu çalışmanın, bazı nüshaları tüm estetik özellikleri (tezhîb, farklı renkte mürekkeplerin kullanımı ve cetveller gibi) barındırırken bazı nüshaları renklendirilip tezhiplenmemiştir. Yine çoğu nüshada, derleyicinin mukaddimesi yer almazken birkaç nüshada bu mukaddimenin yer aldığını görmekteyiz. Bunlardan biri olan Süleymaniye Kütüphanesi Mihrişah Sultan 353 numaralı nüshadan hareketle Seyyid Hüseyin'in mecmuasını tanıtmaya çalışacak olursak; öncelikle Seyyid Hüseyin'in tamamı Arapça yazılmış üç satırlık bir hamdele ve salveleden sonra mecmuasının oluşturulma sebebi ve muhtevası hakkında bilgiler verdiği yaklaşık 3 sayfalık bir bölüme yer ayırdığı görülmektedir. Bu bölümde evvela Bûsîrî'nin kaleme aldığı bu kasidenin "fezâ'il-i kesîresi ve berekât-ı azîmesi ve ve havâss-ı latîfesi" bulunduğundan bahseden derleyici, bunu okuyup taşıyan kimselerin Hz. Peygamber'e ulaşacaklarını ve dünyevî ve uhrevî isteklerinin yerine getirileceğini bildiğini, bundan ötürü de söz konusu kasideyle beraber bazı tercümelerini bir *tarz-ı ma'kûl* ve *üslûb-ı makbûl* üzere toplayıp insanlara sunduğunu söyler. Bu insanlardan birinin kendisine: "Kasîde-i bürdenin bazı güzel tahmisleri bu güzel kompozisyonun başına konulsa benzersiz güzel bir şey olurdu." demesinden sonra iki nefis tahmis ekleyip böylece eldeki şablonu oluşturduğunu söyler ve mecmuadaki tahmis ve tercümelerin kime ait olduğunu açıklamaya geçer.

Seyyid Hüseyin bu bölümde eserine bir isim verdiğini açıklamamış olsa da mecmuanın Süleymaniye Kütüphanesi Fatih 3717 ve Fatih 3715 numaralarda yer alan nüshaları Cerîde ismi ile adlandırılmıştır.

Seyyid Hüseyin'in koleksiyonu üç ana bölümden oluşan bir kompozisyonudur. Bu kompozisyonu, ilk sayfasında daha yoğun tezhîp örnekleri bulunan Aşîr Efendi 301 numaradaki nüshayı göz önünde bulundurarak tanıtmaya çalışacağız.

Her sayfaya Kaside-i Bürde'nin bir beytinin sığdırıldığı kompozisyonunun her sayfası yatay ve dikey olarak simetriktir.

Bânet Su'âd Kasidesi olarak da bilinen kasidesi de akla gelmektedir. Ka'b'ın kasidesi için bk. Demirayak, 2001: 566-68; Yazar, 2011: 538-547.

Kompozisyonun ilk bölümünde farklı genişliklerde alt alta üç satır bulunmaktadır. En üst satır, birbirinden çiçek motifli bir bordürle ayrılan iki sütundan müteşekkildir. İlk sütunda, Şerif Mehmed Efendi (ö. 1631)'nin yeşil mürekkeple yazılmış tahmisi; ikinci yarısında da Hocasâde Es'ad Efendi (ö. 1625)'nin siyah mürekkeple imla edilmiş tahmisi yer almaktadır. Bu ilk satırdan sonra, Kasîde-i Bürde'nin orijinal metni satırın tam ortasına gelecek şekilde yani sağ ve soldan boşluk bırakılarak altın renkli mürekkeple yazılmıştır. Beytin sağ ve sol tarafındaki *koltuk* tabir edilen boşluklarında ise birer çiçek çizilmiş olup bu koltukların köşebentleri de mavi kalemle renklendirilmiştir. Orijinal metnin altındaki satırda da *la'âlî* (kırmızı) mürekkeple Farsça manzum bir tercüme yazılmıştır. Koleksiyonu hazırlayan Seyyid Hüseyin, bu tercümenin Molla Câmî'ye ait olduğunu söylemekteyse de Ebubekir Sıddık Şahin, bunun Hafız Şeref ismindeki bir şaire ait olduğunu tespit etmiştir (Şahin, 1997: 64).

Kompozisyonun ikinci ana bölümü; çiçek motifli iki kalınca bordürün arasında yer alan baklava dilimi (*muayyen*) gibi olan geometrik şekilden oluşmaktadır. Bu geometrik şeklin köşeleri de bordürlerdeki çiçek motifleriyle doldurulmuştur. Baklava dilimi şeklinin üst bölümündeki mail satırlarda, Kemal Paşazâde'nin (ö. 1536), alt kısmındaki satırlarda ise Ebü's-Senâ Ahmed Şemseddin Sivasî'nin (ö. 1597) Türkçe manzum tercümesi siyah mürekkeple yer almaktadır. Baklava dilimi şeklinin ortasında ise yine sekiz köşeli geometrik bir şeklin içine Le'âlî Mustafa Efendi'nin (ö. 1563) Türkçe şerhi bazen laciverd bazen de kırmızı renkle imla edilmiştir. Bu sekizgen şeklin boş kalan köşelerinde de çiçek motifli bazı çizimler yer almaktadır.

Kompozisyonun son kısmı ise, ilk ana bölümdeki gibi üç satırdan oluşmaktadır. İlk satırdaki kırmızı mürekkeple yazılmış Türkçe tercüme, Abdurrahim Karahisarî'ye (ö. 1483'ten sonra); onun altında, iki yanında birer çiçek çizilmiş ve mavi mürekkeple yazılmış tercüme Esâsî'ye; son satırda siyah mürekkeple yazılan tercüme de yine Le'âlî Mustafa'ya aittir.

2.2. Du'ânâme-i Pâdişâh-ı Rûy-i Zemîn

Seyyid Hüseyin'in bu eseri, giriş bölümü mensur olup asıl bölümü manzum olan Türkçe bir eserdir. Osmanlı padişahlarından Sultân İbrahim'e (1640-1648) ithafen yazılmıştır. Müellif, 1640 yılında yazdığı eserinin girişinde, sebep-i telîfini ayrıntılı olarak anlatmaktadır. Buna göre şair, padişahın desteği sayesinde Ka'be'yi ziyaret edip hac vazifesini ifa ettikten sonra padişahın ismini ölümsüz kılar umuduyla hac yolculuğu sırasındaki menziller (konaklar) hakkında bilgi vermek istediği bir eser kaleme aldığını söyler. Bu ifadelerle göre elimizdeki eser, Osmanlı edebiyatında başka örnekleri de bulunan menâzîlnâme türünün bir örneği olup seyâhatnâme türünden de esintiler sunmaktadır. Eserin Türkiye'de ulaşılabilen tek nüshası¹¹ Ankara Üniversitesi Dil Tarih Coğrafya Fakültesi Kütüphanesi'nde bulunmaktadır. Eksik olan bu nüshada giriş bölümünden sonra Mekke'de ziyaret edilen yerlerden bahsedilip Mekke'ye veda edilmesi, buradan Medine-i Münevvere'ye geçiş ve burada yapılan ibadetler ile ziyaretler söz konusu edilmiştir.

3. Seyyid Hüseyin'in Elfiyye İsimli Kasîde-i Bürde Tercümesi

Yukarıda da ifade edildiği gibi, Bürde Türk kültür ve edebiyatında geniş yankı bulmuş bir manzume olarak birçok defa şerh ve tercüme edilmiştir. Seyyid Hüseyin'den evvel de Abdürrahîm Karahisarî, Ahmed Rıdvân, Kemal Paşa-zâde, Zâtî, Le'âlî, Şemseddîn Sivasî, Kemâlâtî Muhammed ve Esâsî gibi şairler tarafından da manzum olarak tercüme edilmiştir.¹²

Seyyid Hüseyin'in tercümesi de manzum olup 1050/1640-41 tarihinde kaleme alınmıştır. Şair; tevhid, münâcât, Hz. Peygamber'in na'tı ve dört halifenin övgüsünden sonra sözü Osmanlı padişahlarına daha sonra da Sultan İbrahim'e getirir. Sultana dua eden şair, onun tahta çıkışına birçok kişinin tarih

¹¹ Eserin bir diğer nüshası da Mısır Milli Kütüphanesi'nde Edeb Halil Ağa 69 numarada kayıtlı bulunmakta olup eseri edinmek için girişimlerimiz devam etmektedir.

¹² Bürde'nin manzum tercümelemleri hakkında bibliyografik bilgi ve kısa tanıtımlar için bk. Şahin, 1997: 107-132.

düşürdüğünü kendisinin ise duadan başka bir şey yapmadığı için gönlünün mahzun olduğunu söyler. Böyle üzüntülü iken aklına padişahın niyetiyle Hz. Peygamber'in övgüsünde olan kasideyi manzum olarak şerh etmenin geldiğini söyleyen Seyyid Hüseyin, Hz. Peygamber'in medhi hakkında olduğu için padişahın eserini beğeneceğini diler. Kendisinden evvel birçok kişinin Bürde'yi tahmis veya tercüme ettiğini söyleyen şair; bunlardan kiminin râ (râiyye), kiminin mîm (mîmiyye), kiminin nûn (nûniyye), kiminin de yâ (yâiyye) harfindeki kafiye ile tercümelerini yazdığını; ancak elif (elfiyye) harfinde bir tercümesinin olmadığını gördükten sonra Bürde'yi elif harfindeki kafiyeyle tercüme karar verip eserini de *Elfiyye* diye isimlendirdiğini açıklar. Tercümesini bitirdikten sonra padişaha sunan Seyyid Hüseyin, padişahın "hâcetün nedür?" sorusuna karşılık hacca gitmek istediğini söyler. Padişah da oraya vardığında kendisi için de dua etmeyi emr ederek onu hacca gönderir.¹³

Seyyid Hüseyin'in tercümesi, aruzun "fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün" kalıbıyla yazılmış olup giriş bölümünde yer alan 69 beyitle birlikte toplam 230 beyitten oluşmaktadır. Bunun yanında, Seyyid Hüseyin tercümesinin sonunda, Bûsîrî'nin dört büyük halifeye sadece bir beyitle gönderme yaptığını, kendisinin de bu beyti açma babında dört büyük halife hakkında söylenen hadislerden birer tanesini zikredip bunları birer beyitle tercüme ettiğini söyler.

Seyyid Hüseyin'in Kasîde-i Bürde tercümesinin ulaşabildiğimiz 4 nüshası bulunmaktadır. Bunlardan biri oluşturduğumuz metne esas alınan Nurosmaniye Kütüphanesi'nde 4906 numarada kayıtlı bulunan nüshadır. Bu nüshanın dışında, Atatürk Kitaplığı'nda Osman Ergin yazmaları arasında (OE. 1204/3), Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Kütüphanesi'nde (Üniversite A 249/1) ve Mısır Milli Kütüphanesi Türkçe Yazmaları (Mecâmî Türkî 23) arasında bulunan 3 nüshası daha vardır.

¹³ Bu bilgilerin verildiği bölüm için tercümeden evvel yer alan 69 beyitlik girişe bakılabilir.

3.1. Seyyid Hüseyin'in Elfiyye'sinde Tercüme Özellikleri¹⁴

Tarih boyunca çoğu medeniyetin gelişmesinde birinci dereceden amil olan tercüme olgusu, Anadolu sahası Türk edebiyatının oluşmasında ve gelişmesinde de büyük bir rol oynamıştır. XIII. yüzyıldan başlayıp Cumhuriyet dönemine kadar devam eden uzun süreçte, başta Arapça ve Farsça olmak üzere, birçok farklı dilden metinler Türkçeye tercüme edilmiştir. Bu metinlerin büyük bir kısmı da manzum olup Türkçeye yine manzum olarak tercüme edilmiştir. Söz konusu manzum metinlerin bir kısmı sadece mevzûn ve mukaffâ yapıda düz metinlerden ibaret iken bu makaleye konu olan Kasîde-i Bürde gibi birçok manzum metin ise hayal ve estetik unsurları da barındıran edebî metinlerdir. Bu metinleri ise başka bir dile çevirmek, çeviribilimciler başta olmak üzere çeviri ile bir şekilde muhatap olan herkes tarafından çok zor görülen, kimilerince imkânsız kabul edilen bir ameliyedir. Ancak tüm bu zorluğuna karşın tarih boyunca şiir çevirisi yapılmış günümüzde de yapılmaya devam etmektedir. Klasik Türk edebiyatında da tüm bu zorluklarına rağmen yukarıda da ifade edildiği üzere birçok manzum metin yine manzum olarak Türkçeye tercüme edilmiştir. Kaynak metinlerdeki özel isimler, kültürel özellikleri bulunan kelimeler, deyimsel ifadeler, dilde sapmalar, belagat özellikleri gibi hususlar klasik Türk edebiyatında da şiir tercümesini zorlaştıran hususlar olarak öne çıkmaktadır. Bunların yanında; nazım biçimi, vezin ve kafiye gibi biçimsel özellikler de bu zorluğu pekiştirmektedir.¹⁵

Seyyid Hüseyin'in nazmen tercüme ettiği Kasîde-i Bürde de tercümeyi zorlaştıran tüm özellikleri barındıran bir metindir. Hz. Peygamber'e duyulan aşırı sevgi başta olmak üzere muhtelif sebeplerden ötürü klasik Türk edebiyatında en çok tercüme ve

¹⁴ Seyyid Hüseyin'in Kasîde-i Bürde tercümesi kaynak metinle karşılaştırmalı olarak okunup tercüme açısından notlandırılmıştır. Ancak makalenin hacmini aşmamak maksadıyla, yapılan bu tercüme incelemesinin sadece sonuçları aktarılacaktır. Ayrıntılı bir tercüme incelemesinin ayrıca bir çalışmada ele alınmasında fayda vardır.

¹⁵ Klasik Türk edebiyatında, manzum tercümenin zorlukları için şu çalışmaya bakılabilir: Yazar, 2014: 248-93.

şerh edilen metinler arasında bulunan Bürde; kullanılan vezin, kafiye, söz varlığı ve mazmunlar bakımından İran Edebiyatı'na kıyasla Türk Edebiyatı'na nispeten daha uzak bir edebiyat geleneğine aittir. Arap kültürüne özgü birçok kelime ve özel ismi barındıran bu kasideyi manzum olarak başka bir dile aktarmak haliyle zor olacaktır. Nitekim bunun zorluğunu sadece Seyyid Hüseyin değil diğer Bürde mütercimleri de hissetmiştir. Bu durumun en güzel örneği, Bürde'nin ilk beytindeki "Zî-Selem" ibaresidir. Arap edebiyatında sevgilinin yaşadığı hayali ülkeyi temsil eden bu kelimenin Seyyid Hüseyin de dâhil çoğu çevirilerde aynen kullanıldığı görülmektedir. Bununla birlikte Şemseddin Sivasî bu kelimeyi "ol yirdeki", Ahmed Karahisarî ise "diyâr-ı yâr" şeklinde yerelleştirerek çevirebilmiştir. Kasîdede yer alan Arap kültürüne özgü "bân" kelimesi de birçok defa aynen erek metne aktarılmıştır.

Seyyid Hüseyin'in Bürde tercümesi, aruz ve kafiye bakımından kaynak metinden farklıdır. Kaynak metindeki "müstef'ilün fâ'ilün müstef'ilün fe'ilün" kalıbı klasik Türk edebiyatının aşına olmadığı bir vezin olup çoğu Bürde mütercimi tarafından tercih edilmemiştir. Seyyid Hüseyin de kaynak metinden farklı olarak tercümesinde Türk edebiyatında en çok işlenen vezin olan "fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün" kalıbını kullanmıştır. Bu tercihi ona bir nebze kolaylık sağlamış olsa da genellikle manzum tercümelerde görülen aruz hatalarına düşmesinden onu kurtaramamıştır. Bu hatalara değinmeden evvel, manzum tercüme ile vezin ilişkisi üzerinde kısaca durmakta fayda vardır.

Sadece manzum bir tercümeyle gerçekleştiren mütercim için değil, herhangi bir şekilde belli bir kalıp etrafında mevzûn (ölçülü) bir metin oluşturmaya kalkışan her bir nâzım veya şair, zihninde oluşturduğu bir duygu veya düşünceyi söze/yazıya dökerken, seçtiği kelimelerin tercih ettiği ölçüye uygun olmasına veya bu kelimeleri tercih ettiği vezne göre dizmeye çalışır. Dolayısıyla zihinde sınırsız bir şekilde beliren bir duygu ve düşünce şiirleşme safhasında, veznin de içinde önemli bir etken olarak yer aldığı birtakım sınırlamalarla karşılaşır. Bunu etrafı çevrelenmiş bir daireye benzetmek mümkündür. Böyle bir durumda zihindeki bu saf ve sınırsız duygu, düşünce veya bilgi nâzım veya şairin bu

sınırlamaların üstesinden gelme yeteneğine bağlı olarak ifade edilecek ve çoğu zaman da bu duygu ve düşünce ortaya çıktığı saflığı ile yazıya dökülemeyecektir, kendilerini her zaman etrafı aruz ve kafiye gibi biçimsel zorluklarla kuşatılmış bir daire içinde bulacaklardır. Hal böyle olunca bu dairenin sınırlarını aşmamak için klasik şiirin temsilcileri, aruz noktasındaki bu zorlukların üstesinden gelmek aruzun saf kurallarının dışına çıkarak, şairlik kabiliyetlerine uygun olarak az ya da çok sayıda hece eksilten, hece türeten, kapalı heceyi açık hâle getiren veya açık heceyi kapalı şekilde okutan vasl, medd, zihâf ve imâle gibi birtakım uygulamalara başvururlar. Bu şartlar içerisinde tercüme söz konusu olduğunda ise, mütercimim zihninde sınırsız değil de sınırlı bir anlam çerçevesi ortaya çıkaracaktır. Bu da sınırları içerisinde yer aldığı dairede de rahatça dolaşmasına mâni olan başka engellerin belirmesi anlamına gelecektir. İşte böyle zor bir durumla karşılaşan mütercimlerin, söz konusu engelleri aşmak için yukarıda bahsi geçen aruzla ilgili kolaylık sağlayan uygulamalara meşru görülen sıklık ve genişliğin çok ötesinde başvurdukları görülmektedir. Böylece meşru olan birçok uygulamanın gayr-i meşru hale getirilip oluşturulan metnin ahengine önemli oranda zarar verildiği görülmektedir (Yazar, 2014: 263-65).

Haddizatında şairlik kabiliyetinin de oldukça sınırlı olduğunu düşündüğümüz Seyyid Hüseyin'in *Kasîde-i Bürde* tercümesinde, bu durumu çok açık bir şekilde görmek mümkündür. Onun tercümesinde ortaya çıkan aruz kusurlarını şu şekilde sıralamak mümkündür:

3.1.1. Vasl Uygulamasının Suistimali

Aruz teorisinde vasl, iki sesin birbirine katılması demek olup açık hece üretmek ya da bir hece eksiltmek için başvuru bir uygulamadır. Açık hece üretmek için ünsüz bir ses ünlü bir sese katılırken bir hece eksiltmek için iki ünlü ses birbirine katılmaktadır. İki ünlü sesin birbirine katılması şeklindeki vasl uygulamasının klasik Türk şiirindeki uygulaması "mı_ola, ne_ola, ve_ey, ki_ol, ki_ola, nice_ola, ne_eyle-" örneklerinde olduğu gibi genellikle Türkçe kelimeler arasında ve oldukça sınırlı bir sahada

gerçekleşir. Ancak Seyyid Hüseyin'in, girişiyle birlikte 230 beyitten müteşekkil tercümesine baktığımızda, bu vasl türünün geleneğin hoş gördüğü çeşitlilik ve sıklığın çok üstünde olduğu görülmektedir. Onun 230 beyitlik tercümesinde 50 kez bu vasl türüne başvurulurken, "Ki_okudup, Ki_eyleye, Ki_olmasa, ki_atdı, Ki_oldı, Ki_ol, ki_ana, ki_ismüm, Ki_anlar" gibi klasik Türk şiirinde sıklıkla karşılaşılan vasl şekillerinin yanında; "vasfında_ana, Hürmetine_anun, üzre_ismi, ta'âmla_olur, kimse_ana, cümle_enbiyâ, kadrine_a'lâdan, kadrine_âyâtı, şeyle_imtihân, ma'nâsı_itdi, oldı_anun, anladı_ehl, irdi_inhizâmlık, ya_ashâb-ı fil, geldi_enbiyâdan, Kavmi_eşedd, meyli_inkiyâd, anunla_ak olur gûyâ_âb-ı kevser, nâsda_anun, cümle_enbiyâ, izâfetle_ol, de_ekrem, yirinde_olsa, Cümle_ider, Millet-i_İslâm, ki_a'câma_olmamış ola, yohsa_esb benden dime_ana, de_işledüm, oldı_anun, 'ahdine_itmekde, Aldı_eliyle, tecellî_ide, fazlunla_eyle, üzre_ey, medhinde_anun, idi_itse, virdikçe_ibile" gibi klasik şiir geleneği içerisinde pek alışık olunmayıp hoş karşılanmayan bir çeşitlilikte vasl örnekleri de görülmektedir. Bu da kurulan metnin ses değerinin önemli oranda zedelenmesine ve şiirden uzaklaşmasına sebep olmuştur.

3.1.2. İmâle-i Maksûre Kullanımında Meşru Sınırların Aşılması

İmâle-i maksûre uygulaması, özellikle Türk aruzunda sıklıkla başvuru alan bir uygulamadır. Kısa ya da açık seslerin bir aruz veznine uydurulması için uzun ya da kapalı varsayıldığı bu uygulamanın teoride olmasa da uygulamada kullanım sahası belirlenmiştir. Buna göre Türkçe asıllı kelimelerin açık heceleri yanında dilin doğasına da uygun olan Farsça yapılı terkiplerdeki "-i" sesi, atıf vâvı, müennes tâsı barındıran heceler imâle-i maksûre yapılabilir alanlar olarak belirlenmiştir; ancak söz grubu ya da cümle halindeki iktibaslar hariç Farsça ya da Arapça asıllı kelimelerin açık hecelerini bu uygulamaya dâhil etmek açık bir aruz kusuru olarak görülmüştür. Seyyid Hüseyin'in tercümesinde aşağıdaki örneklerde görüldüğü üzere, bu açık aruz hatasına düşmekten kendisini alıkoyamadığı görülmektedir:

Medhine fikr-i mülâzim eyledüm şundan berü
Buldum anı çün halâşa hayr mültezim baña (218)

Anuñ âl ü şahbı_üzre daği hem ber-tâbi‘ in
Ki_anlar ehl-i ‘ilm ü takvâ hilm ü kerem zü’l-vefâ (229)

3.1.3. İmâle-i Memdûde Uygulamasında Kuralsızlık

Med harflerinden sonra ünsüz bir sesle biten ya da iki ünsüz sesle sona eren heceler aruz ilminde imâle-i memdûde olarak değerlendirilerler; yani ses değeri bir kapalı heceden daha uzun olup bir kapalı ve bir açık hece olarak uygulamaya dâhil edilir. Bu uygulamada, “cân” örneğinde olduğu gibi med harflerinden sonra gelen nûn sesinin istisna bırakıldığı görülmektedir. Ayrıca imâle-i memdûde şartını taşıdığı halde, “Tîr sesinden” söz grubunu “fâ’ilâtün” tefilesine uygun gelecek şekilde okumak gibi imâle-i memdûde uygulamasını devre dışı bırakmak ya da “Çâr îmîn” örneğinde olduğu gibi ulama imkânına rağmen imale-i memdûdeyi uygulamak hoş görülmemiştir. Seyyid Hüseyin’in tercümesinde imâle-i memdûdeye dair yukarıda söz konusu edilen tüm teamüllerin yerle bir edildiği görülmektedir.

Aşağıdaki beyitte nûn sesiyle biten hecede de imâle-i memdûde yapıldığı görülmektedir.

Hzret-i Sulţān İbrāhîme degdi salţanat
Mahrem-i sırr-ı celîl ü mazhar-ı nûr-ı Hudā (22)

Aşağıdaki beyitte ise imâle-i memdûde uygulamasının işlenmediği görülmektedir:

Gitdi nevmüm yār hayālî geldi giceyle belî
Hubb eleme dönderür lezzetleri çün ‘ışk ola (77)

3.1.4. Mısra Sonundaki Kelimenin Ortadan Bölünmesi

Seyyid Hüseyin'in tercümesinde ortaya çıkan aruzla ilgili hususlardan biri de genellikle Arap şiirinde kullanılan, Türk edebiyatındaki kullanımı çok sınırlı bulunan bir aruz uygulamasına başvurmasıdır. Arap şiirinde dize sonuna rastgelen bir kelime aruz dolayısıyla ortadan ikiye bölünüp tek başına anlamsız olabilecek bölümü diğer dizenin başına taşılabilmektedir. Seyyid Hüseyin de aşağıdaki örnekte görüldüğü üzere bu uygulamaya 4 defa defa başvurmuştur.

Hem daği elbet ğinā fevt olmadı muhtāc **elin**

Den ki yağmurla biter çiçek depe fevkinde tā (221)

Seyyid Hüseyin aşağıdaki beyitlerde de yukarıdaki uygulamaya benzer olarak ayrılmaması gereken iki kelimeyi birbirinden ayırarak kastedilen anlama erişmede zorluk oluşmasına sebep olmuştur.

Daği tıflāsā bu nefis ihmāl iderseñ büyük **ol**
Hubla emmekden keserseñ kesilür şubḥ u mesā (87)

Ṭaḫ-ı Kısra ol gice çatlayuben **tağıldığı**

Gibi Kısra ' askeri tā şöyle tağıldı dilā (130)

Nā'il olduñ sen giceyle *ḳābe ḳavseyn* **menzilüñ**

Oldı çıkdıñ kimse idrāk idemez bī-fehm aña (177)

Klasik Türk edebiyatında manzum tercümelerde ortaya çıkan biçimsel zorluklardan biri de kafiyeyle ilgilidir. Mütercimler çoğu zaman kafiye noktasında da eşdeğerlik oluşturmak peşine düşmüş, bunu sağlamak için de genellikle kaynak metindeki kafiye kelimesini ödünçleme yoluna gitmişlerdir. Bu da oluşturulan yeni metnin (erek metin) sözvarlığı açısından kaynak metne bağımlı, anlaşılması zor, en hafif ifadeyle yeniden tercümeyle muhtaç metinler olmasına sebep olmuştur. Seyyid Hüseyin'in tercümesinde de kafiye konusunda birçok kusur tespit edilmişse de yukarıda ifade edilen sebeplerden ziyade onun yetersiz olduğunu düşündüğümüz şairlik kabiliyetinden

kaynaklanmaktadır. Zira Seyyid Hüseyin, tercümesinde kaynak metinden farklı bir kafiye sesi kullanmıştır; nitekim tercümesini üretme sebebi olarak da bunu öne sürmüştür. Çalışmamızın ilgili bölümünde de zikredildiği üzere, Seyyid Hüseyin Kasîde-i Bürde'nin çok farklı kafiye sesleri ile tercüme edildiğini; ancak elif sesinin kafiye olduğu bir tercüme yazılmadığı için kendisinin bu boşluğu doldurmak üzere tercümesini kaleme aldığını ifade etmektedir.

Seyyid Hüseyin Bürde tercümesinde, “*Ḳāfiye teng olmağ ile ba‘z-ı ebyāt āhiri /Pes mükerrer lutf ile irişdi itmâma edâ*” şeklindeki beyitle bizzat kendisinin de ifade ettiği üzere kafiye bulmada sıkıntı çekmiştir. Mütercim 160 beyitte, 50 farklı kafiye kelimesi kullanmış olup bunlardan sadece bir kez kullanılan çok azdır. Şair daha çok, *aña* (23), *dilâ* (15), *şehâ* (14), *ola* (11), *saña* (8), *tâ* (8) gibi kelimeleri kafiye olarak seçmiştir. Şairin kafiye olarak seçtiği kelimeler genellikle kaynak metnin aktarımına faydası dokunmayan ve belagat ilminde de *haşv* diye değerlendirilen bir fesahat kusuruna sebep olan kelimelerdir. Öte taraftan şairin klasik kafiye bilgisine göre bir kafiye kelimesini kısa aralıklarla kullanmama kuralını da sıklıkla bozduğu görülmektedir. Bu durum sadece Bürde'nin tercümesi olan bölümde değil, şairin 69 beyitlik girişinde de benzer sonuçlar verdiğinden¹⁶ bu durumun sadece manzum tercümenin zorluları ile değil Seyyid Hüseyin'in nâzım ya da şairlik yeteneğinin sınırlı oluşuyla da ilgili olduğunu göstermektedir.

Farklı bir dil ve kültürde kaleme alınmış bir metni, başka bir dile aktarmak, hele de bunu belli ölçüler dâhilinde (manzum olarak) yapmak zor bir iştir. Kasîde-i Bürde'nin manzum tercümelerine bu noktadan bakıldığında, neredeyse hepsinde bir zorlanmanın olduğu görülmektedir. Bu zorlanma; kaynak metindeki anlamın hedef dile tam ve doğru bir şekilde aktarılması, hedef dile aktarılan anlamın açık ve anlaşılır olması ve kaynak metindeki kelimelere hedef dilden karşılık bulunması gibi durumlar çerçevesinde ortaya çıkar. Gerek Bürde tercümesinde

¹⁶ Bu giriş bölümünde, 35 farklı kafiye kelimesine başvurulmuştur olması; bu kelimelerden “ana” kelimesi 7, “Hudâ” kelimesi 6, “senâ” ve “ziyâ” kelimesi 4 defa kullanılmıştır. “bana” kelimesi de art arda iki defa kullanılmıştır.

gerekse tercümesinden evvelki girişte başarılı bir edebî metin ortaya koyamayan ve muhtemelen şairlik gibi bir iddiası da¹⁷ olmayan Seyyid Hüseyin'in tercümesinde de bu zorlanmaları görmek mümkündür.

Seyyid Hüseyin'in Bürde tercümesi; kaynak metindeki anlamın hedef dile tam ve doğru bir şekilde aktarılması, hedef dile aktarılan anlamın açık ve anlaşılır olması ve kaynak metindeki kelimelere hedef dilden karşılık bulunması gibi bir tercümeden istenen hususlar açısından incelendiğinde, genel olarak başarısız olduğu görülmektedir. Bu başarısızlığın oluşmasında Seyyid Hüseyin'in şairlik yeteneğinin çok iyi olmaması yanında birbiriyle ilişkili olan başka sebepler de vardır.

Seyyid Hüseyin, tercümesinde kaynak metni genel olarak doğru olarak anlamış ve bu anlamı da doğru ve tam bir şekilde hedef dile aktarmaya çalışmıştır. Bunun yanında bazı beyitlerin anlamını ise bazen kaynak metinden biraz farklı bazen de eksik bir şekilde aktardığı görülmektedir.

Seyyid Hüseyin'in tercümesinde, hedef dile aktarılan anlam, çoğunlukla açık ve anlaşılır olmaktan uzaktır. Bunun en büyük sebebi, kaynak metindeki kelimelerin ödünçlenmesidir.

Türkçe'ye tercüme edilen bir metin olarak Seyyid Hüseyin'in çevirisi, kaynak metindeki kelimelere Türkçe karşılık bulma bakımından da zayıftır. Ancak bu durumun neredeyse bütün Bürde tercümelerinde geçerli olduğu unutulmamalıdır. Tercümede; Arapça asıllı 977, Farsça asıllı 177 kelime kullanılırken Türkçe asıllı kelime sayısı ise 1054'tür. Kullanılan Arapça kelimelerin 531 tanesi ise ya kaynak metindeki kelimeler ile aynı veya o kelimelerin türevidir.

Bürde mecmuası derleyen biri olarak Seyyid Hüseyin kendisinden önceki tercümelerden haberdardır. Çevirisini yaparken de özellikle kaynak metindeki kelimelere hedef dilde

¹⁷ Seyyid Hüseyin'in tercümesinin girişinde yer alan “*Yok bizâ‘um gerçi ammâ kopardı bālimden heves / Şerh iderse şadrumı luṭf eyleyüp rabbüm baña*” şeklindeki beyit, klâsik alçakgönüllülük ifadelerinden olabileceği gibi şairlik kabiliyetinin olmadığını itirafı da olabilir.

karşılık bulma bakımından bu tercümelere yararlandığı görülmektedir. Bunun yanında bazı mısra ve beyitlerin ise mecmuasına aldığı bazı tercümelemler ile neredeyse aynı olduğu görülmektedir.

Seyyid Hüseyin çevirisini yaparken daha çok birebir tercüme yolunu tutmuş, çok az beyitte serbest çeviriye başvurmuştur. Dolayısıyla, kaynak metnin belagat yönü ve coşkunluğu hedef dile fazla aksetmemiştir.

Sonuç olarak Hz. Peygamber'e duyulan derin sevgi neticesi olarak, Türk kültür ve edebiyatında muhtelif şekillerde yerini alan Kasîde-i Bürde'nin ellinin üzerinde tercüme ve şerhi yazılmıştır. Bu makalede ise bu tercüme silsilesi içinde yer alan Amasyalı Seyyid Hüseyin Efendi'nin, hem Bürde'nin tahmîs, tercüme ve şerhlerini toplayan Kasîde-i Bürde derlemesi tanıtılmış hem de manzum tercümesinin kısa bir incelemeyle birlikte metni verilmiştir. Bu incelemenin neticesinde Seyyid Hüseyin'in tercümesi gerek şekil yapısı gerekse kaynak metinden Türkçeye aktarılan anlamın isabetli ve anlaşılır olması yönüyle, genel olarak başarılı olmadığı görülmüştür. Ancak bu duruma, Bürde'nin otuz yakın diğer manzum tercümelerinde de rastlandığı göz ardı edilmemelidir. Son olarak, Bürde'nin manzum tercümelemleri üzerinde yapılacak geniş çaplı karşılaştırmalı bir çalışmanın, söz konusu tercümelemlerde karşılaşılan zorlukları daha ayrıntılı olarak ortaya koyacağını düşünürüz.

Metin Hazırlanmasında Dikkat Edilen Hususlar

1. Metin Nurosmaniye Kütüphanesi'nde 4906 numarada kayıtlı bulunan nüsha (N) esas alınarak kurulmuş olup Atatürk Kitaplığı'nda Osman Ergin yazmaları arasında OE. 1204/3 numaralı nüsha (OE) ile karşılaştırılmıştır. Anlam ya da vezne haneler getirirse de iki nüsha arasındaki farklılıklar dipnotta gösterilmiştir. Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Kütüphanesi'nde (Üniversite A 249/1) bulunan nüsha ise erişme imkânı bulamadığımızdan karşılaştırmaya dâhil edilememiştir.

2. Metindeki zihaf uygulamasının gerçekleştiği hece, aslına uygun olarak uzun heceli yazılmış; ancak eğik yazılarak da zihaf olduğu gösterilmiştir. Aynı şekilde vasl uygulaması da bu

uygulamanın gerçekleştiği heceler arasına alt tire ( ) işareti konularak gösterilmiştir. Arapça ya da Farsça asıllı kelimelerin açık hecelerinde yapılan imâle-i maksûre ise, hecenin kalın yazılmasıyla gösterilmiştir.

3. Metinde geçen Arapça iktibaslar Latin harfleri ile imla edilip dipnotta çevirileri yapılmıştır.

4. Beyitler beşer aralıklarla numaralandırılmış olup tercümenin başladığı bölümde tercüme edilen kasidenin beyitleri de ( ) işareti içerisinde ayrıca gösterilmiştir.

5. Metnin kurulumunda kullanılan nüshaların varak numaraları rümuza ile birlikte metnin sağında gösterilmiştir.

Bismillāhirrahmānirrahīm

[fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

1 Hālîk u hâfız olan fettâha her şubh u mesâ [N 22a; OE 14b]

İdelim zıkr ile şükr-i bî-nihâyet dâ'imâ

Ol durur nuṭṭ itdüren ism-i şerîfin¹⁸ her nefes
Zıkr idicek şerh olur dil irişür rûha gîdâ

*fēzkurūnî veşkurū lî*¹⁹ didi pes Rabbü'l-ibād
Zıkr-i dâ'im şükr-i bî-add vâcib oldı her kula

Ahşen-i şüretde halk idüp alaḡdan ḡulların
Ḳudret ile itdi insân itmek için ḡamd aña

5 Ḳuvvet ü ḡudret²⁰ anuñdur bî-vezîr ü bî-nazîr [N 22b; OE 15a]
Şan' atında hem alîmdür *yef' alullāh mā yeşā*²¹

Evvel ü hem āḡir²² oldur zāhir ü hem bâṭın²³ ol

¹⁸ Şerîfin: laṭîfin OE

¹⁹ “Beni (ibadet ve itaatla) anın ve bana şükredin” (Bakara: 152)

²⁰ Ḳuvvet ü ḡudret: ḡudret ü ḡuvvet OE

²¹ “Allah dilediğini yapar” (Ali İmran: 40)

²² hem āḡir: āḡir hem OE

²³ hem bâṭın: bâṭın hem OE

Hem raḥîm ü hem semî^c ü hem başîr ü kâdirâ

Ḥayy u bâkî daḥi ḳayyûm ol *huvallâhu aḥad*²⁴
lem yelid daḥi *ve lem yûled*²⁵ dinür vaşfında_aña

Çün yaratdı kendü nûrından Muḥammed nûrını
Şîşe-i ḳudretde ol nûr eyledi ḥamd ü şenâ

Ḥaḳḳ’a ḥâmid hem daḥi maḥmûd u Aḥmed oldu nûr
Pes ṭulû^c itdi zücâc²⁶dan virdi şemsâsâ ziyâ

10 Ḥil^c at-i *levlâk*²⁷’i geydi ḳudret-i vehhâb ile
*Raḥmeten li’l-‘âlemîn*²⁸ şahrâsına dikdi livâ

Virüp ismini Muḥammed hem Resûlullâh anuñ
Didi Ḳur’ân’da daḥi çün aña ḥatmü’l-enbiyâ [N 23a, OE 15b]

Ḥürmetine_anuñ dü^c âlem yoğ iken buldı vücûd
Cinn ü insân u ḳamer hem ḥod²⁹ zemîn daḥi semâ

Leyle-i İsrâ’da ḥaḳḳâ şâḥib-i mi^c râc olup
Enbiyâ ervâḥına hem ol şeb oldu muḳtedâ

Mürselîn ü evliyâ hem ol şefâ^c at kânınuñ
İsm-i pâkin yâd iderler ehl-i arz u hem semâ

15 Oldı yârân_aña Bûbekr ü ‘Ömer ‘Oşmân ‘Alî
Râzî_ola cümlesinden luṭfi-y-ile ol Ḥudâ

²⁴ “O Allah birdir” (İhlas: 1)

²⁵ “O doğurmamış ve doğurulmamıştır” (İhlas: 3)

²⁶ Zücâc: Baştan sona harakeli olan N nüshasında bu şekilde imla edilen kelime OE nüshasında “رجاج” şeklinde yazılmıştır. Bu durumda söz konusu kelimenin, zayıf ve güçsüz insanlarla develer için bir sıfat olarak kullanılan “recâc” olarak da okunabileceği unutulmamalıdır.

²⁷ Tasavvuf literatüründe meşhur olan bu hadisin tam metni *levlâke levlâke lemâ halaktü’l-eflâke* şeklinde olup “Sen olmasaydın âlemleri yaratmazdım.” anlamına gelmektedir. Bk. Aclûnî, 1932: 164.

²⁸ “âlemlere rahmet olarak...” anlamındaki bu ibare Hz. Muhammed için kullanılmakta olup Enbiya Suresi 107. Ayette geçmektedir.

²⁹ Ḥod: ḥor OE (OE’deki tercih anlamsız kalmaktadır)

Bizi daği ümmetinden eyleyüben ol raḥīm
Hem muḥibb-i çār yār [u] hem şalāvāt-ḥ̄ān aña

Ol nebīden soñra anlar çün ḥalīfe oldılar
Ḥoş müretteb her birisi dīne virdiler zīyā

Ba^ç dehüm itdi imāmet niçeler bu dünyede [N 23b; OE 16a]
Kimi a^ç lā kimi ednā oluban bir pādişā

Ḥükm-i taḳdīr-i Ḥudā ile imāmet ba^ç dehüm
Āl-i ‘Oşmāna irişdi *ebbedallāh mā yeşā*³⁰

20 Pādişāh-ı dīn-i İslām oluban evlādları
Şad hezārān ḳal^ç alar fetḥ idüp itdiler ğazā

Yā ilāhī cümlesine içür āb-ı kevşeri
Bāḳıḳalmışlarını hem ḳıl mu^ç ammer dā’imā

Ḥazret-i Sultān İbrāhīme degdi salṭanat
Mahrem-i sırr-ı celil ü mazḥar-ı nūr-ı Ḥudā

Ka^ç be-i ‘ulyā ḳapusu ni^ç meti ḥ̄ān-ı Ḥalīl
Zıll-ı raḥmāndur vücūdı rüyıdur ḳıble-nümā

Kim ziyāret ider ise Ka^ç be-i kūyın eger
Olur anuñ çeşmi rüşen sa^ç y ile bulur şafā [N 24a; OE 16b]

25 Salṭanat gülzārı içre ol gül-i ra^ç nāya gel
Bülbülāsā ey **Ḥüseynī** ḳıl derūnuñdan du^ç ā

Re’y ü tedbīrin muvaffaḳ eyleye Ḥaḳ emrine
İde icrā-yı şerī^ç at hem emānet dā’imā

Ḥaḳ ta^ç ālā devleti şemsin münevver eylesün
Pertev-i ‘adliyle ‘ālem rüz u şeb bulsun zīyā

³⁰ “Allah dilediği kadar ebedi kılsın”

Gicesi Qadr ü Berât u günleri ‘îd ü sa‘îd
‘Adl ü dâd u şevket ü ‘ömri heme efzûn ola

Dem-be-dem bahşâyiş-i Yezdân irişüp zâtına
Maḥrem ola aña her dem nûr-ı sırr-ı enbiyâ

30 İdicek taḥta cülûs ol mâh-ı gerdûn u şeref
Niçeler yazdı tevârîḥ niçeler medḥ ü şenâ

İşbu dâ‘ inüñ du‘ âdan gayrı şey ‘i olmayup [N 24b; OE 17a]
Şöyle maḥzûn-bâl iken düşdi dehâna bu edâ

Ḥazret-i sulṭân-ı kevneyn içün olan medḥi sen
Niyyet-i şâhenşeh-i ‘âlem-nümâ içün dilâ

Şerḥ idiver nazm ile nâm-ı şerîfine anı
Ḥaḥ mübârek eylesün hem ‘ömr-i³¹ ḥayr ile aña

Ḥazretüñ medḥ-i şerîfi olduḡı-çün umaram
Berr ü bahreyn pâdişâhı ḥoş nazar kıla buña

35 Fâzıl u hem kâmilinden niçe kimse ḥazreti
Medḥ idüben bulmuş idi rûy-ı ḥazretten ‘atâ

Her biri bir vech ile meddâhı oldılar anuñ
Medḥ-i Bûşîrî‘den ammâ eyledi ḡâyet şafâ

Medḥ idicek ḥazreti çünkim İmâm-ı Bûşîrî [N 25a; OE 17b]
Bürdesin zâhrına ilḡâ eyledi ḥazret aña³²

Daḥi mesh itdi mübârek elleriyle felç olan
‘Uzvmı şîḥḥatde bulup eyledi ḥamd ü şenâ

Her kaçan olsa kırâ ‘at ḥazḡ iderdi ol Resûl
Şalınurdi şol ḡamışāsâ ire bād-ı şabâ

³¹ ‘ömr-i: yümn ü OE

³² ḥazret aña: ḥazret de_aña OE (OE’deki tercih vezne halel getirmektedir)

40 Olduğı-çün Һazretüñ maқbülü bu medh-i şerif
Taһmıs itmişler fuһıldan anı ba‘z-ı zü‘l-edā

Tercüme de eylemişler fāzılinden niçeler
Kimi Fārsi kimi Türkī kimi neşriyye aña

Kimisi rā‘iyye itmiş kimisi mīmiyye hem
Kimisi nūniyye ile kimi yā‘iyye dilā

Çok tettebbu‘ eyledüm aña dinilen şerhleri
Bulmadum elifde tercem belki dinmemiş ola

Yok bizā‘um gerçi ammā Һopdı bālimden heves [N 25b; OE 18a]
Şerh iderse şadrumı luţf eyleyüp Rabbüm baña

45 Būşiri‘nüñ ol Һaşıde Bürde-i Mīmiyyesin
Şerh idem Türkice nazm üzre_ismi *Elfiyye* ola

Ola maқşūr u müsemmen hem remel baһrinde ol
Kıla itmāmin müyesser Һayr ile Һādir Һudā

Rabbüm Allāh virdi kuvvet söyledüm çün şerhümi
Zıll-ı raһmān dergehine itdüm ihdā ben gedā

Göricek ol demde şerhüm Һayli ikrām eyleyüp
Luţf ile buyurdı söyle Һācetüñ nedür baña

‘Ömrüñ efzün eylesün Һaқ pādişāhum Һācetüm
Hiimetüñle_idem tavāf-ı Һazret-i beyt-i Һudā

50 Gūş idicek ben gedādan bu kelāmı çünki ol
‘Ayn-ı luţf ile nazar kıldı baña ol zü‘l-‘atā [N 25a; OE 18b]

Emr idüben didi kim ol kıble-i ‘ulyāya sen
Varıcak eyle benüm-çün anda çok Һayr-ı du‘ā

Һazret-i sultān-ı kevneynüñ göricek ravzasın
Vir dehānumdan şalāt ile selāmı sen aña

Diyü fermân-ı celîlü'l-ıqdri irişdi o dem
Nuṭṭ-ı pâki ile dil âyînesi buldı cilâ

Ḥamdülillâh Ḥaḫ müyesser itdi ḥacca gitmegi
Ḥazretüñ medḥ-i şerîfi ḥürmetine iy dilâ

55 İtdi Ḥaḫ âsân ḥabîbi medḥini şerḥ itmegi
Ol ḫaşıde Bürdedür kim ḫâ'ili buldı şifâ

Her ki nâzır olur ise luṭf ile ḫıla nazâr
Gözlerinüñ nûrına sübhânumuz vire cilâ

Ḳâfiye teng olmağ ile ba'z-ı ebyât âḫiri [N 26b; OE 19a]
Pes mükerrer luṭf ile irişdi itmâma edâ

Şol kerem kânı eger 'aybum görüp setr eyleye
Vir murâdın dü cihânda aña yâ Kâdir Ḥudâ

Kim ki yazup yâ oḫursa işbu şerḥum yâ Mu'în
Vir ḫurûfi sağışınca cennet içre ḫür aña

60 Her kim itdi Bürde'yi taḥmîs [ü] tercem yâ Ganî
Cümlesine içür anuñ kevşeri ḫavz-ı beḫâ

Hem daḫi geḫmiş esâtizümüze ḫıl raḫmeti
Bâḫî ḫalmışlarına ṭul-ı 'ömürle vir ziyâ

Vâlideynümüze daḫi raḫmet eyle yâ Raḫîm
Ki_ oḫudup yazdurdı anlar bizi her subḫ u mesâ

Rūḫumuz Ḳur'ânla ḫatm eyle³³ ilâhî ḫıl kerem
Ola hem cisr-i şırâṭ üzre ḫabîbüñ reh-nümâ [N 27a; OE 19b]

Sen naşîb it sürmegi rūy-ı siyâḫum yâ kerîm
Şol mübârek arza kim yatur ḫabîbüñ Muştafâ

³³ Metinde, "eyle" kelimesinden sonra vezni bozan bir "yâ" sözcüğü bulunmaktadır.

65 Bu du‘âmı kim işidüp dirse âmîn yâ mücîb
Kıl maķâmın cennetü’l-firdevsde yarın ey Hüdâ

Bu ķadar dîbâce kâfî şerhüñe Seyyid Hüseyn
Diz kelâmuñ dürrini eyle Hüdâ’dan ilticâ

Daĥi ‘özrüñ dileyüp hem kıl tazarru‘ ĥazrete
Ki_eyleye yarın şefâ‘ at rûz-i maĥşerde saña

Rûĥ-ı pâkine getir bî-ĥad şalât ile selâm
Cümle âline daĥi aşĥâbına her dem şenâ

Eyleyüp şerĥ itmege depret zebânuñ tüt ķalem
Besmele vü hamdele kıl taşliyeyle ibtidâ

Bismillâhirrahmânirrahîm [OE 20a]
Lâ ĥavle ve lâ kuvvete illâ billâhi’l-‘aliyyi’l-‘azîm³⁴

70 (1) Zî-Selem ķoñşılarını añmadan mıdur dilâ [N 27b]
Karışup çeşmüñden aķar ķanlı yaşlar dâ’imâ

Yohsa Kâzım’dan şabâ mı esdi geldi büy-ı yâr
Yâ İzam’dan şimşek oynadı mı zulmetden³⁵ saña

Dîdeñe aĥlamaĥı men‘ it diseñ aĥlar yine
Pend iderseñ ķalbüñe ĥayrânlık ister dâ’imâ

Şöyle zann ider mi ‘âşık ‘aşķını pinhân ide [N 28a]
Olmış iken çeşm ü dil süzânlığı şâhid aña [OE 20b]

Dökmez idüñ ger Talel üzre yaşuñ ‘ışķ olmasa
Yaş aķıtmazduñ ‘alem bân zikri ile zâhirâ

75 (6) Pes nice_inkâr idesin ba‘ de’ş-şehâde sevgüñi
Göz yaşıyla ĥastelik ‘âdil şühüd iken saña

³⁴ Çeviri: Güç ve kuvvet ancak ve ancak yüce olan Allah’a aittir.

³⁵ Zulmetden: zulmetde OE

Göz yaşından yazdı haţlar zâhirâ ‘ ışık haţtını
Haddüñ üzre gül-mişil daĥi ‘ anem rengi dilâ

Gitdi nevmüm yâr ĥayâli geldi giceyle belî
Ĥubb eleme dönderür lezzetleri çün ‘ ışık ola [N 28b]

Ey beni ‘ özr-i hevâda levm iden benden saña [OE 21b]
Var iken levm itme ‘ özrüm ehl-i inşâfsañ baña

Ma‘ lûm oldu saña ĥâlüm sırruma yokdur nihân
Kovcılardan yok benüm derdüme kaç‘ ile devâ

80 (11) Gerçi kılduñ hoş naşîĥat lîk ben işitmedüm
Ehl-i ‘ ışık olur melâmetde şamemde hem ‘ amâ

Pend kıldı baña şeybüm töhmet itdüm şeybe ben
Ĥâl bu ki şeyb eb‘ ad olur hem töhemden dâ’imâ

[el-faşlu’s-şânî: fî zikri’n-nefsi ve men‘ i hevâhâ³⁶ [N 29a]

Pes benüm emmâre nefsum almadı şeybümle va‘ z [OE 21b]
Bilmedüğindendir ol şeyb ü herem ĥavfin dilâ

İtmedi zîbâ ‘ amelden hoş ziyâfet şeybüme
Başa Ĥaĥ mihmâni ĥondı ĥılmadı ĥürmet aña

Bilse idüm konuĥa ta‘ zîm idemeyeceğim
Ketm iderdüm saĥalumuñ aĥına urup boya

85(16) Nefsümüñ serkeşliĥin âyâ benüm kim dönderür
Nitekim esb azĥunını getirür uyan yola

Pes saĥın nefis şehvetin ‘ işyân ile şıyam dime [N 29b; OE 22a]
Çok ta‘ âmla_ olur ĥavî bil şehvet ü ĥırş ey fetâ

Daĥi tıflâsâ bu nefis ihmâl iderseñ büyür ol
Ĥubla emmekden keserseñ kesilür şubĥ u mesâ

³⁶ İkinci Bölüm: Nefisten Şikâyet ve Onun Heveslerinden Alıkoyma Hakkında

Nefsüñ ârzüsını redd it kııl hevâsından hâzer
‘Ayblu eyler bâ-helâk ol vâlî olsa ger hevâ

Nefsüñi pes yaḥşı işde görseñ anı yine gör
Ger bula mer‘âda hâz râm olmaya bir an saña

90(21) Mer’ için çok gösterür zîbâ bu nefis³⁷ mühlik şeyi [N 30a]
Şol sebebden yağda gizler bilemez zehr olsa da [OE 22b]

Fitesi gizlü durur cû‘ u şeba‘dan kııl hâzer
Niçe açlık çok yemekden şerlûdür bil zâhirâ

Gözlerüñden yaş ağıdup ağla kim tıldı gözüñ
Kim hâramâ bakmadan hıfz it nedâmet kııl aña

‘Âşî‘ol şeytân habîse daḥi ḥulf it nefse de
Ger bular nuş itse saña töhmet eyle dâ‘imâ

Kılma itâ‘ at anlara ḥaşm olsalar daḥi ḥakem
Pes bilürsin mekrini ḥaşmuñ ḥakem kılsa saña [N 30b]

95(26) Rabbüme müstağfirem şol sözden olmasa ‘amel [OE 23a]
Nisbet eyledüm anı zû-‘uqm olan nesle şehâ

Saña ḥayr ile emir kıldum velî ben tıtmadum
Olmadum ben müstaḥîm yâ nice ol direm saña

Mevtden evvel kılmadum zâd âḥiret-çün nâfile
Daḥi hem şavm ile farzuñ ḡayrın itmedüm edâ

El-faşlu’ş-şâliş fi medâyihi’n-nebiyyi ‘aleyhi’s-selâm³⁸

Zâlim oldum³⁹ şubḥ olunca sünnetine tırmadan
Şişüben şâkî olurdu ol nebîñ pâyı tâ [N 31a]

³⁷ Nefs: -OE

³⁸ Üçüncü Bölüm; Hz. Peygamber’in Övgüsü Hakkındadır.

³⁹ Oldum: oldur OE (OE’deki fark anlama halel getirmektedir)

Muḥkem idüp açlığında ıarnını dürederdi ol [OE 23b]
Taḥt-ı taṣda bögreği nāzük edem iken şehā

100(31) Tağlar altundan olup ‘ arz itdiler kendülerin
Gösterüp⁴⁰ anlara rif‘ at faḫr u faḫrila Ahmedā

Arturırdı zühdini gelse zarüret nefsine
Gālib olmaz çün zarüret ‘ işmet-i Ḥaḫ yol bula

Nice da‘ vet ide dünyāya zarüret Aḫmedi
K’olmasa ol dünya çıkmazdı ‘ ademden iy ḫoca

Cinne inse dü cihāne ḫıldı seyyid Ḥaḫ anı [N 31b; OE 24a]
Hem ferıḫayn ulusu ‘ Urb u ‘ Acemden de⁴¹ dilā

Emr [ü] nehy idici oldur ğayrı yoḫdur bir aḫad
Ḥavl-i lā ile na‘ amda andan aṣdaḫ kim ola

105(36) Ol ḫabīb-i Ḥaḫ durur umar şefā‘ at ümmeti
Cümle ḫorḫularda oldur şāfi‘ -i rüz-i cezā

Ḥullarını da‘ vet eyler şol tarıḫ-i Ḥaḫḫa kim
Bir üzülmez ip gibidür yapışan bulur Ḥudā

Zāhir ü bātında fāyiḫ cümleden a‘ lā rüsül [N 32a]
Daḫi yaḫın olmadı ‘ ilm ü keremde kimse_aña [OE 24b]

Ol ḫabīb-i Ḥaḫdan eyler iltimās cümle_enbiyā
Kim bir avuç şu baḫirden yā diyemden reşf ola

Enbiyā anuñ öñinde vāḫıf oluben turur
lar ‘ ilimde noḫtadan yā şekleden ḫikme uma

110(41) Oldı ekmel şüret ü ma‘ nāda ol şāh-ı rüsül
Muştafāsı dü cihānuñ daḫi maḫbüb-ı Ḥudā

⁴⁰ Her iki nüshada da “gösterdi” şeklinde imlâ edilmesine karşın vezne bu şekilde uygundur.

⁴¹ De: -N

Çün münezzehdür mehāsinde şerikden ol resül
Cevher-i hüsninde daği kısmet olmak ne revā [N 32b]

Haqq-ı ‘İsāda Naşārā iddi‘ āsın eyle terk [OE 25a]
Diledüğüñ vaşf ile medhinde hüküm it sen aña

Hem şerefden ne dilersen zātına kıl nisbeti
Nisbet it⁴² her ne dilersen kıadrine_a‘ lādan ola

Fazlına taḥkīk Resūlullāh için had yok durur
Yazmada ‘āciz kalem hem nuṭk u fem kıaşır aña

115(46) Ger münāsib olsa anuñ kıadrine_āyātı büzürg
Cān bulur yābis sūñük ism-i Muḥammed yād ola

Şol ‘uḳūl ‘āciz olan şeyle_ imtiḥān eylemedi [N 33a; OE 25b]
Bize hırşan itmedüñ şekk ü gümānı hıç aña

Fehm-i ma‘nāsi_ itdi ‘āciz ḥalkı görünür degül
Bu‘ d u kıurbda görse Şehbān sākit ü ḥayrān ola

Şems gibi zāhir ‘uyūna görünür bu‘ den şağīr
Yaḳın olsa döyemez göz k’eyleye im‘ ān aña

Dünyede andan ḥaḳīkat nice idrāk ideler
Düşde görmekle tesellī bula bir kıavm ki_ uyuna

120(51) Bu kıadar ‘ilm irdi ḥaḳkında beşerdür ol resül [N34b]
Daği ḥayırlusıdur hem cümle ḥalkuñ Muştafā [OE 26b]

Her ne āyet kim getürdi mu‘ cize rüsl-i kirām
Müstefid oldılar anlar nūr-ı Aḥmed’den dilā

Āfitāb-ı fazl-ı Ḥaḳ ol enbiyā cümle nücum
Zāhir olur nūrları kim nās için zulumetde tā

---

⁴² İt: -OE

Hem mükerrem halkını kılmış müzeyyen hulû ile
Hüsn ile meşmûl olup olmuş beşâret şân aña

Dağı bedr ider şerefde hem hüsünde gül gibi
Bağre beñzerdür keremde hem himemde bād şabâ⁴³ [N 35a]

125 (56) Yaluñuz yürise güyâ heybetinden ol Resûl
‘Asker içinde şanurdı kim mülâkî_olsa aña

Gizli incüdür şadef içinde güyâ dişleri
Nuḡk u ma‘dende tebessümle virür dürler ziyâ

Ol Resûl’i zamm iden eşref zemîn tîb istemez
Baḡtulu ol türbeyi öpüp қоқana dâ’imâ

El-faşlu’r-râbi‘ fi zikri mevlidi’n-nebiyyi ‘aleyhi’s-selâm⁴⁴

‘Unşuru tîbinden ol vaḡt kıldı izhâr mevlidi
Pâk ü ḡayyib oldı_anuñ hem bed’ ü ḡatmi merḡabâ [N 35b]

Bilüp añladı_ehl-i Fûrs ol gün firâsetle anı [OE 27a]
Ki_iriserdür anlara bü’s ü niḡam derd ü belâ

130(61) ḡaḡ-ı Kısra ol gice çatlayuben ḡaḡıldıḡı
Gibi Kısra ‘askeri tā şöyle ḡaḡıldı dilâ

Dâḡi nâr enfâsı söndi hem esefden ol mesâ
ḡâl bu ki nehr aḡmaz oldı hem sedemden anlara

Sâve ehli oldı ḡamḡîn yire geḡdi şuları
ḡışm ile şuya varan ‘aḡşân iken bulmadı mâ

Sâve ehli ḡapduḡı âteş yire güyâ şudan [N 36a; OE 27b]
ḡüzñ ile şu yirleri güyâ ki âteşden dilâ

⁴³ bād şabâ: Bağlama göre terkipli olması gereken bu söz grubu vezin kaygısıyla bu şekilde anlamsız olacak şekilde bir araya getirilmiştir.

⁴⁴ Dördüncü Bölüm: Hz. Peygamber’in Doğumu

Nūr-ı Hâk balkırdı cinler çağrısup dirler idi
‘İlm ü hikmet zâhir oldu lafz u ma‘ nâdan şehâ

135(66) Şağır oldu i‘ lān u tebşîr olıcağ ehl-i küfr⁴⁵
Daği berķ-endāz olıcağ da_ oldu gözleri ‘ amā

Virdüğinden şon haber kâhinleri aqvāmına
Sizüñ egri dînüñüz toğrulmayup olur hebā

Hem ufukda düşdügin yire nücūmdan gördiler [N 36b]
Yirde düşdügin şanemden yüzi üzre zâhirā

Oldı açuğ rāh-ı vahyden cünd-i şeytān münhezim
Hem şeyāfīnden turup irdi_ inhizāmlik anlara

Kaçmada güyā şeyāfīn Ebrehe ye_ aşhāb-ı fil-
dür şınan kavm gibi taşdan k’atdı Aḥmed anlara

140(71) Ba‘ de tesbīh şaçılurdu dest-i Aḥmed’den o kavm
Gibi tesbīh itdi Yūnus batn-ı ḥūtdan çıkdı tā

El-faşlu’l-ḥāmis fī bereketi’ d-du‘ āi ‘ aleyhi’s-selām⁴⁶

Geldi eşcār da‘ vetine kıldılar aña sücūd [N 37a]
Yürüyüben bî-ḳadem sāk üzre Aḥmed’den yaña [OE 28b]

Yazu yazarlardı güyā kim ḳalem yazmaz idi
Kökleri ḥaṭṭ-ı bedī‘ den levḥüñ üstinde dilā

Ḳanda gitse bile eşcār seyr ider bulut-meşel
Ḳarr-ı şemsi def‘ için gölge olurdu tāhirā

İderem ben mu‘ ciz ile şakḳ olan aya ḳasem
Nisbeti var ḳalbine şakḳ olmada ayuñ aña

⁴⁵ Şağır oldu i‘ lān u tebşîr olıcağ ehl-i küfr: bu mısranın vezne uyumu şu şekilde de sağlanabilir: Şağır oldu_ i‘ lān u tebşîr olıcağ ehl-i küfür

⁴⁶ Beşinci Bölüm: Duanın Bereketi Hakkında

145(76) Aḥmed ü Sıddîk'î cem' idüp mağâr oldı muḥîṭ
Ki_ oldı kâfirler gözi nūr-ı Muḥammed'den ' amā [N 37b]

Şıdk u Şıddîk ğār içinde lîk küffār görmedi [OE 29a]
Didiler kim bir aḥaddan kimse girmemiş buña

Ṭoḳımadı ağ örümcek yuva yapmadı ḥamām
Zan iderlerdi o dem ḥayrū'l-beriyye_üzre dilā

Şaklamaḳda Ḥaḳ kılın yigrek durur ḳat ḳat zırırh-
Dan yüce tağlarla hem şarp ḳulle ḥıfzından şehā

Teklîf itmedi zamān cevri şıgındum aña ben
İllā buldum ol civār-ı Aḥmed⁴⁷ de_emānı yok cefā

150 (81) Dü cihānuñ baylıgın destinden itmedüm ṭaleb [N 38a;
OE29b]

İllā yetişüp yapışdum buldum andan çok ' aṭā

İtme inkār düşde olan vaḥye sen anuñ için
Var durur ḳalb her ḳaçan göz yumsa gelmez nevm aña

Vaḥyüñ irişdügi vaḳt düşde nübüvvetde idi
Muḥtelim ḥāline pes yok durur inkār bî-riyā

Bārekallāh vaḥy-i Ḥaḳ kesbî degül vehbî durur
' İlm-i ğayb üzre nebīye töhmet olmaz dā'imā

Lems-i ḥazretle berî oldı marazdan çok merîz [N 38b]
Daḥi ḳurtuldu limem derdinden anca mübtelā [OE 30a]

155(86) Ḳaḥṭ yılın ni' metle iḥyā itdi anuñ da' veti
Ki_ol siyeh yıllarda döndi ğurreye ol yıl şehā

Da' vetiyle ḥayr bārān şöyle yağdı yire kim
Şol baḥirden sed boşandı yā ' Arimden seyl dilā

⁴⁷ Civār-ı Aḥmed: Vezin dolayısıyla terkip -i'si ile sonraki ünlü ses birbirine katılmıştır.

Zâhir olan mu'cizâtın diyeyin terk it beni
Tağ başında nâr-ı mihmânveş virür şebde zîyâ

Dürr-i hâliş dizide hüsnini artuğ gösterür
Ger dizilmiş olmasa kıadrine naqş irmez şehâ [N 39a]

Pes ne mümkindür anuñ medhinde dil ola dirâz [OE 30b]
Hüsn ü hıulq ile keremden anda çün 'âdet ola

El-faşlu's-sâdis fî medhî'l-Ḳur'ân vehuve el-mu'cizetü'l-kebîra⁴⁸

160(91) Muḥdeşedür nazm u ḥarf ile şehâ âyât-ı Ḥaḳ
Ma' nî-yi âyât-ı Ḥaḳ vaşf-ı kıdem 'unvân aña

Olmadı maḳrûn zamâna virdi bize ol ḥaber
Âḥiretten ḳavm-i 'Âd'dan hem İrem'den daḫi tâ

Dâ'im ü fâ'ik bize cümleden ol âyât-ı Ḥaḳ
Mu'cizât geldi_enbiyâdan olmadı dâ'im beḳâ [N 39b]

Oldı âyât-ı muḥakkem bâkî ḳomaz şüpheden [OE 31a]
Daḫi zulm itmez ḥikemden zî-şikâḳ için şehâ

İtmedi Ḳur'ân'la cenk illâ Ḥarab'dan döndi 'Âd
Ḳavmi_eşedd a'dâ iken meyl ü_inḳiyâd itdi aña

165(96) Şol belâğatle mu'arîz da'vâsin men'eyledi
Dest-i cânîyi ḥuremden redd-i ḡayûr gibi tâ

Var durur ma'nâ anuñ-çün mevc-i deryâ gibi çok
Dürr ü baḫr üstindedür hem hüsn ü kıymetde şehâ

Şayamaz Ḳur'ân'da kimse çok 'acâyib vardur [N 40a; OE 31b]
Virmez iḳsârı melâletle uşanmaḳ ḳârî'e

---

⁴⁸ Altıncı Bölüm: Büyük Bir Mucize Olan Kur'ân-ı Kerim'in Fazileti

Gözleri nûrlandı ur'ân okıyan için didüm
Sen zafer bulduñ yapış pes abl-i a'dur ol saña

avf-ı dūzadan okursañ ider ol saña meded
uvadursın vird-i ur'ân'la Lezā arrın dilā

170(101) Yüzler anuñla_a olur gūyā_āb-ı kevşer avzıdur
ol kömür gibi gelicek kim 'uşātdan çün aña

Oldı tođru yol gibi kim ma' deletde 'āleme [N 40a]
Pes 'adālet nāsda_anuñ ğayrıda ā'im olmaya [OE 32b]

Sen 'acebleme asūduñ itdügi inkārını
Var iken fehm ü azāat cehl ider ol şüretā

Bir göz ađrısıa remedden nūr-ı şems inkār ider
Ağrıyan ağız seamdan ider inkār ta' m-ı mā

**El-faşlu's-sābi' fī zikri emri'l-mi'rāci 'aleyhi'ş-şalātu ve's-selām
aan⁴⁹**

179

Ey olan şundan ayırılı ki_ol işige aşd ider
Kim piyāde kimi tiz yürür deve fevinde_ola

175(106) Sensin ulu āyeti a'uñ fūlān-çün i' tibār [N 41a]
Sensin ulu ni' meti hem muđtenem çün serverā [OE 32b]

Mekke'den Aşā'ya dek seyr eyledūñ bir şebde sen
Nitekim bedr olan ey zulmetde seyr ider mesā

Nā'il olduñ sen giceyle ābe avseyñ⁵⁰ menzilūñ
Oldı ıduñ kimse idrāk idemez bī-fehm aña

Tadām itdiler seni cümle_enbiyā dađi rūsül
ādım itdügi gibi madūmı tadām ey şehā

⁴⁹ Yedinci bölüm: Mirac Mūcizesi Hakkındadır

⁵⁰ "...iki yay aralığı..." anlamındaki bu ibare Hz. Peygamber'in mirac hadisesi için kullanılmakta olup Fecr Suresi 9. Ayette eçmektedir.

Daği kaç' itdüñ yedi kaç gökleri cümle rüsül-
Le_ anda mevkebde sen olduñ zü'l-' alem ey reh-nümā [N 41b]

180(111) İtmedüñ terk şe'v ü ğāye sebkat idenler için [OE 33a]
Komaduñ kırbetde merkā müstenim çün ey hümā

Her maķām-ı a' lāyı⁵¹ hafz itdüñ izāfetle_ol gice
Ref' le olunduñ nidā müfred ' alem mişli şehā

Tā kaçan vaşl ile bulasın kim ol gizli durur
Hem ' uyūndan mūktetim sırrı göresin Aħmedā

Cem' kılduñ cümle faħrı sen hemān bī-müşterek
Daği geçdüñ her maķāmı yoķ mezāhim hiç aña

Yüce oldu ĩadr ü rütbeñ daği olduñ vāl' sen [N42a; OE 33b]
Oldı idrāki ' azīz virdi ni' amdan Ħaķ saña

185(116) Bizüm içündür beşāret zümre-i İslām bize
' Avn-ı Ħaķ'dan rükn-i İslām kim bozulmaķ yoķ aña

Da' vet oldu tā' at-ı Ħaķķ'a bizümçün dā' āmüz
Rüsl-i ekremlikle biz de_ ekrem ümem olduķ dilā

El-faşlu's-şāmin fī zikri cihādihi ' aleyhi's-selām⁵²

Aldı a' dā ĩalbini ĩaķķā ki bi' şet sözleri
Añsuzın ürken ğanem gibi ĩafı ondan şehā

Zā'il olmaz cenk yirinde_ olsa mülākī beñzedür [N 42b; OE 34a]
Ħıyılan vażm üzre laħme cism-i a' dāyı dilā

Sevdi a' dā kaçmağı ğıbtā idici oldılar
Şol ruħam ' ukbān ile ref' olan ol a' zāya tā

⁵¹ maķām-ı a' lāyı: Vezin dolayısıyla terkip -i'si ile sonraki ünlü ses birbirine katılmıştır.

⁵² Sekizinci bölüm: O'nun Cihadı Hakkında

190(121) Çok geçerdî giceler bilmezdi a^ç dâ^ç iddeti
Eşhür-i hurmuñ leyâlinden ki mādām olmaya

Ehl-i küfrüñ üstine gūyā bu dīn oldı konuğ
Her bahādırlar^ç adū lahmına her dem müştēhā

Çekdi dīn hāş anlar üzre^ç askerin baħr-ı ħamīs [N 43a]
Pehlüvānlardan atılır ehl-i küffārdan yaña [OE 34b]

Ġayret-i dīn [ü] rızā^ç ʿullāh için her birisi
Cümle^ç ider küffāruñ aşlın ħal^ç u ħam^ç için şēhā

Zāhir oldı millet-i İslām⁵³ ol bahādırlarla tā
Buldı ħavm-i aħrabāsın ħurbetinden şoñ dilā

195(126) Millet-i İslām⁵⁴ oldı mekfül ħayr eb u hem zevc ile
Daħi ħayr-ı ba^ç l ile tül u yütem irmez aña

Küh⁵⁵ gibi aşhābuñ anlardan su^ç ʿāl it cenglerin
Anlara kim nice görindiler aşhāb zāhirā [N 43b]

Daħi Bedr ile Uħud^ç dan hem Ĥuneyn^ç den daħi şor [OE 35a]
Pes fuşül-ı mevtden eşed oldı aşhāb anlara

Ağ ħılıçlar kızıl oldı irdüğinden şoñra hem
Her siyeh saçlu^ç adū^ç üzvını urmağdan şēhā

Yazdılar ħaṭṭ nīzeler terk itmeyüp aqlām anı
Ĥomadı bir ħarf cismi ki^ç i^ç cām olmamış ola

200(131) Oldılar kāmīl silāħlu hem simāda bellüler
Kim Selem^ç den imtiyāzı bŷy-ı gül gibi dilā

⁵³ millet-i İslām: Vezin dolayısıyla terkip -i'si ile sonraki ünlü ses birbirine katılmıştır.

⁵⁴ Millet-i İslām: Vezin dolayısıyla terkip -i'si ile sonraki ünlü ses birbirine katılmıştır.

⁵⁵ Küh: gün OE (OE'deki fark anlamı bozmaktadır)

Şol bahādurlar қоһусı saña nuşret yılleri [N 44a; OE 35b]
İledicek zan ideydüñ açdı gonce fem saña

Oldılar esb üzre güyā aşl⁵⁶-şābit ot gibi
Şiddetindendür olar yoһsa_ esb bendin dime_ aña

Şiddet ü heybetlerinden қalbi ditrer düşmenüñ
Fарқ idemez oldılar insānla һayvānı dilā

Bī-kesüñ nuşretcisi Allāh resūli ola pes
İrse arşlan yatağına ağızın açmaz ol aña

205(136) Görme misin bir şadıķı ki_ aña nuşret irmeye [N 44b]
Görme misin bir ‘ adüyı ki_ intikāmdan қurtıla [OE 36a]

Milleti һışnında қodı ümmetin eşfaқ Resül
Niteki_ arşlan yavruların anda şaқlar dā’ imā

Haқ kelāmı urdı yire çok cidāl ehlin müdām
Çok һaşam burhān ile döndi һuşümetden aña

Ümmālikde mu‘ cize kāfi saña a‘ lemligi
Cāhiliyyetde yütümde pür-mü’ eddeb ol şehā

Ol Resül’e һidmet itdüm medһ ile ‘ afvın umup
Şi‘ r-i fānī vü һademde geçdi ‘ ömrüm āh u vā [N 45a]

El-faşlu’t-tāsi‘ fi zikri’l-istiğfāri ve’l-istişfā’⁵⁷ [OE 36b]

210(141) Şi‘ r ü һidmet һavfları қıldı қılāde boynuma
Oldum uş hedy-i na‘ amden bu ikiyle güyiyā

Uydum uş gayy-ı şabāya iki һālet de_ işledüm
Olmadı illā ki çok işm ü nedem һāşıl baña

Pek һasāret eyledi nefsum ticāretde görüñ
Virüp almadı şatun dünyāyı dīne һayf aña

⁵⁶ Aşl: ehl OE (OE’deki fark anlamı bozmaktadır)

⁵⁷ Dokuzuncu bölüm: Af ve Şifa Talebi Hakkındadır

Şol ki bey^ç itdi dñinden ecli^ç ācil[i] ile
Ġabn-ı fāhîş oldu^ç anuñ-çün bey^ç ü selminde dilā [N 45b]

Bozmadum pes^ç ahdumı ben işledümse çok günāh [OE 37a]
Daġı olmaz münkaṭı^ç ḥablum nebiden dā'imā

215(146) Vardur andan zimmetüm ki_ismüm Muḥammed olduġı
Ḥalkdan evfādur Muḥammed^ç ahdine_itmekde vefā

Āḥiretde dest-i fazlı āḥiz olmazsa elüm
Ey ayaġı ṭayrınup zelletde ḳalmıř di baña

Rācī olan eylugin hāřa ki maḥrūm olına
Yā Resūl'den müstecir olan bilā-ḥürmet ola

Medḥine fikr-i mülāzim eyledüm şundan berü [N 46a; OE 37b]
Buldum anı çün ḥalāřa ḥayr mültezim baña

Hem daġı elbet ġınā fevt olmadı muḥtāc elin-
Den ki yaġmurla biter çiçek depe fevķinde tā

220(151) Dilemem medḥümle ben dünyā metā^ç ın çün-Züheyr
Aldı_eliyle sım ü zer ḳıldı Herem üzre řenā

El-fařlü'l-āřir fi zikri'l-vesīleti bi-cāhili^ç aleyhi's-selām⁵⁸

Senden a^ç lā melce^ç üm yoḳdur eyā ḥalk ekremi
Dünyede mevt āḥiretde nāzil ola çok belā

Şāfi^ç olsañ baña yarın cāhuñ olmaz idi ḳayḳ [N 46b; OE 38a]
Müntakim ismiyle ḥalka çün tecellī_ide Ḥudā

Oldı cūduñdan dü^ç ālem pes senüñ ey nūr-ı Ḥaḳ
Daġı levḥ ile ḳalem^ç ilmüñden oldu zāhirā

Olmaġıl me'yūs yā nefis cürmüñ ola ger büzürg
^ç İnde ġufrān ol kebā'ir çün limem gibi ola

⁵⁸ Onuncu Bölüm: Duā ve Niyāz

225(156) Umaram taqsım idicek halka rabbüm rahmetin
Cürmümüñ miqdarı ire anda kısmet ben kula

Mün' akis kılma ricāmı yā ilāhī kıl meded [N 47a]
Hem hisābum daḡi faẓluñla_eyle āsān yā Hūdā [OE 38b]

Şabr vardur 'abdüñ için dü cihānda kıl luṭuf
Kaçan uğrar korkuya ol şabra tākāt yok aña

Daḡi destür vir şalāt ebrine senden yağdura
Tiz aqıcı yağmuru dā'im nebī üzre_ey Hūdā

Anuñ āl ü şaḡbı_üzre daḡi hem ber-tābi' in
Ki_anlar ehl-i 'ilm ü taqvā ḡilm ü kerem zü'l-vefā

Bu maḡalde şāḡib-kaşide *raḡimehullāh* çār yār-ı güzīn *rıḡvānullāhi ta'ālā* 'aleyhim ecma'in ḡazretlerinüñ medḡ-i şerīfleri bābında 'ale'l-infirād ebyāt irāde buyurmayup beyt-i vāḡid ile (N 47b) işāret [OE 39a] itmegin bu faḡirü'z-zelīl el-muḡtācu ilā raḡmeti rabbiḡi'l-celīl daḡi ziyādece tafşīl murād idinüp her birinüñ ḡaḡkında vāḡi' olan eḡādīş-i şerīfelerüñ meḡhūmını rüz-ı cezāda şefā'atları ricāsiyla birer beyt üzerine taḡrīr eylemişdür ki ol eḡādīş-i şerīfe bunlardur:

*Kemā kāle Resūlullāhi 'aleyhi's-şalātu ve's-selāmu fi ḡaḡḡihi: Evvelu men şaddaḡanī Ebū-Bekrin raḡiyallāhu 'anhu*⁵⁹

Evvelā Būbekri eş-Şiddīḡ durur medḡinde_anuñ
Didi ḡazret beni taşdıḡ iden oldur ibtidā

*Ve kāle 'aleyhi's-şalātu ve's-selāmu fi ḡaḡḡihi: el-ḡaḡḡu yanḡıḡu 'alā lisāni 'Ömer raḡiyallāhu ta'ālā 'anhu*⁶⁰

Hem 'Ömer ḡaḡḡında daḡi didi ḡazret medḡ idüp
Söylese ḡaḡ söyler idi_itse tekellüm ol şehā

*Ve kāle 'aleyhi's-selāmu fi medḡihī: li-kulli nebīyyin refīḡun fi'l-cenneti ve refīḡi fiḡā 'Oşmān raḡiyallāhu ta'ālā 'anhu*⁶¹

⁵⁹ “Beni ilk doğrulayan kişi Ebubekir’dir.”

⁶⁰ Hak, Ömer’in diliyle konuşur.

⁶¹ Cennette her paygamberin bir arkadaşı vardır; benim arkadaşım da Osman olacaktır.

Câmi‘u’l-Ḳur‘ân olan ‘Oṣmân-ı zü’n-nüreyin için
Didi Ḥazret hem *refîkî fi’l-cinân* medhinde_aña

*Ve kâle ‘aleyhi’s-selâmu fi medḥihî: [N 48a; OE 39b] ene medînetü’l-‘ilmi ve ‘Alî bâbuhâ rażiyallâhu ta‘âlâ ‘anhu ve kerremallâhu vechehü*⁶²

Seyf-i rahmân zevc-i Zehrâ kâli‘-i der Ḥayberi
Çün didi ḥazret *ene şehru ‘ilim* sen der baña

*Ve kâle ‘aleyhi’s-selâmu fi medḥihimâ: ḳurretü ‘aynî Ḥasan ve Ḥüseyn rażiyallâhu ta‘âlâ ‘anhumâ*⁶³

Bâ-ḥuşuş çeşmân-ı ḥazretdür Ḥüseyn ile Ḥasan
Râzî olanlardan u hem cümlesinden ol Ḥudâ

Daḥi tafşil üzre ḥazret medḥ idüpdür bunları
Didüm ebyâtum içinde zerreden bir bir saña

230(161) Bân budaklarını çıñratdıḳça tâ bād-ı şabâ
Nağme-i ḥādî sürür virdikçe_ible dâ’imâ

Kaynakça

- Albayrak Sak, Vesile (2013). Said Paşa'nın Kaside-i Bürde Tahmisi. *Turkish Studies=Türkoloji Araştırmaları: Edebiyat Prof. Dr. Mustafa Argunşah Armağanı*, C. 8, S. 9, s. 523-559.
- Albayrak Sak, Vesile (2014). Şemseddin Sivâsî'nin Kaside-i Bürde tercümesi. *Turkish Studies*, C. 9, S. 3, s. 91-110.
- Ayçiçeği, Bünyamin (2015). Bûsîrî (ö. 696/ 1297?)'nin Kasîdetü'l-Bürde'sinin Diyarbakırlı Mehmed Said Paşa (ö. 1308/ 1892) Tarafından Yapılan Mensur ve Manzum Tercümesi, *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, S. 15, s. 27-102.

⁶² Ben ilmin şehri, Ali ise onun kapısıdır.

⁶³ Hasan ile Hüseyin gözümün nurudurlar.

Buzeyne, Muhammed (1994). *Kasidetü'l-bürde ve Muarazatuha*. Tunus: Menşuratu Muhammed Buzeyne.

Dedes, Yorgos (2000). Was there a Greek aljamiado literature?. In: Balım-Harding, Çiğdem & Imber, Colin, eds., *The Balance of Truth: Essays in Honour of Professor Geoffery Lewis*, İstanbul: İsis.

Ebü'l-Fidâ İsmâîl b. Muhammed Aclûnî (1932). *Keşfü'l-hafâ ve müzîlü'l-ilbâs ammâ iştehere mine'l-ehâdis ala elsineti'n-nâs*. Beyrut: Dâru İhyai't-Türasi'l-Arabi.

Ibnü'l-Ahreş, Sa'îd (1998). *Bürdetü'l-Busiri bi'l-Magrib ve'l-Endelüs: hilâle'l-karneyni's-samin ve't-tasi' el-hicriyeyn*. Rabat: Vezaretü'l-Evkaf ve's-Şuuni'l-İslâmiyye.

İlhan, Mevlüt (2017). Na'imî'nin Manzum Kaside-i Bürde Tercümesi. *Littera Turca Journal of Turkish Language and Literature*, C. 3, S. 4, s. 42-61.

Kaya, Mahmut (1992). Bûsîrî. *İslam Ansiklopedisi*, C. 6. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları. s. 468-70.

Kaya, Mahmut (2004). *Kaside-i Bürde'yi Türkçe Söyleyiş*. İstanbul: Diyanet Vakfı Yayınları.

Kineene, Wa Mutiso (2004). al-Busiri and Muhammed Mshela: Two Great Sufi Poets. *Swahili Forum*, S. 11, s. 83-90.

Lubis, Muhammed Bukhari (1983). *Qasidahs in honor of the Prophet: a Comparative Study Between al-Busiri's al-Burdah and Attar's Na't in his Illahi-namah*. Selangor: Penerbit Universiti Kebangsaan.

Nametak, Fehim (2006). Avrupa'da Alhemiyyado Edebiyatı. *Türk Edebiyatı Tarihi*, C. II, (editörler: Talat Sait Halman, Osman Horata, Yakup Çelik, Nurettin Demir, Mehmet Kalpaklı, Ramazan Korkmaz, M. Öcal Oğuz). İstanbul: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.

Saraç, M. A. Yekta (2007). *Klâsik Edebiyat Bilgisi: Biçim-Ölçü-Kafiye*. İstanbul: 3F Yayınları.

- Sezer, İ. Hakkı (1985), *İmam Bûsîrî ve Bürde'si*. Doktora Tezi. Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Şahin, Ebubekir Sıddık (1997). *Kasîde-i Bürde'nin Türkçe Şerh ve Tercümeleri*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Şener, H. İbrahim (1995). *Kasîde-i Bürde, Kasîde-i Bür'e ve Su Kasidesi: Metin-Mukayese-Tahlil*. İzmir: İrfan Kültür Eğitim Derneği.
- Yazar, Sadık (2014). Osmanlı Dönemi Şiir Tercümesinde Karşılaşılan Biçimsel (Nazım Biçimi, Aruz ve Kafiye) Zorluklar. *Eski Türk Edebiyatı Çalışmaları IX: Metnin Halleri: Osmanlı'da Telif, Tercüme ve Şerh*. İstanbul: Klasik Yayınları.
- Yazar, Sadık (2018). Amasyalı Münevver Bir Müezzin ve Muarraf: Hâfız Seyyid Hüseyin bin Seyyid Ali el-Amasî ve Eserleri. *Uluslararası Amasya Sempozyumu Tarih-Dil-Kültür-Edebiyat Bildiriler Kitabı*, C. II, Amasya, s. 1485-1501.
- Yazar, Sadık (2008). "A Manuscript Containing Selected Translations of Qaside-i Burdah", *30th Conferance of MELCOM*, Oxford/İngiltere, (yayımlanmamış bildiri).